

PROSTORNI PLAN UREĐENJA OPĆINE JASENOVAC

Nositelj izrade : OPĆINA JASENOVAC

Načelnik : Marija Mačković

Izvršitelj : ŽUPANIJSKI ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE I GRADITELJSTVO

Ravnatelj Zavoda : Zdenko Sešo, dipl.inž.građ.

Stručna koordinacija u
ime Zavoda : Margita Malnar, dipl.inž.arh.

Stručni tim Zavoda :
Margita Malnar, dipl.inž.arh.
Zdenko Sešo, dipl.inž.građ.
Novela Rimay, dipl.inž.arh.
Valentina Šerbec, dipl.inž.arh.
Blanka Bobetko – Majstorović, dipl.inž.biol.
Miljenko Ugarković, dipl. inž. biol.

Jedinica lokalne samouprave:		OPĆINA JASENOVAC	
Naziv prostornog plana:			
PROSTORNI PLAN UREĐENJA OPĆINE JASENOVAC			
Program mjera za unapređenje stanja u prostoru Općine Jasenovac: «Službeni vjesnik Općine Jasenovac» br. 20/05		Odluka Općinskog vijeća Općine Jasenovac o donošenju Prostornog plana uređenja Općine Jasenovac «Službeni vjesnik Općine Jasenovac» br.11/06	
Javna rasprava (datum objave): 02.08.2005. u «Večernjem listu»		Javni uvid održan od: 16.08.2005. do: 16.09.2005.	
Pečat tijela odgovornog za provođenje javne rasprave: M.P.		Odgovorna osoba za provođenje javne rasprave: Vesna Tomaz	
<p>Suglasnost na Plan prema članku 24. Zakona o prostornom uređenju («Narodne novine» br. 30/94, 68/98, 61/00, 32/02 i 100/04) :</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ured državne uprave u Sisačko-moslavačkoj županiji, Služba za prostorno uređenje, zaštitu okoliša, graditeljstvo i imovinsko pravne poslove (prema članku 24. Zakona o prostornom uređenju "Narodne novine" br.30/94, 68/98, 61/00, 32/02 i 100/04) klasa: 350-01/06-01/06, urbroj: 2176-04-01/02-06-02 od 31.01.2006. god. - Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjel u Zagrebu (na temelju članka 56. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara "Narodne novine" br. 69/99, 151/03 i 157/03), klasa: 612-08/05-10/6968, urbroj: 532-04-05/6-06-6 od 07.ožujka 2006. god. - Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu prirode (na temelju članka 124. Zakona o zaštiti prirode "Narodne novine" br. 70/05), klasa: 612-07/05-49/6, ur.broj: 532-08-02-1/1-06-7 od 20. siječnja 2006. god. - Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva (prema članku 17. stavka 3. zakona o poljoprivrednom zemljištu ("Narodne novine" br. 66/01, 87/02, 48/05 i 90/05) klasa:350-02/05-01/215, ur.broj: 525-09-A.B.P./06-02 od 25. siječnja 2006. god. - Ministarstvo obrane, Uprava za materijalne resurse, služba za nekretnine, graditeljstvo i zaštitu okoliša (temeljem članka 18. Zakona o obrani "Narodne novine" 33/02 i 58/02) klasa: 350-02/05-01/6, urbroj: 512M3-020202-05-11 od 22. prosinca 2005. god. 			
Pravna osoba/tijelo koje je izradilo Plan:			
SISAČKO – MOSLAVAČKA ŽUPANIJA ŽUPANIJSKI ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE I GRADITELJSTVO			
Pečat pravne osobe/tijela koje je izradilo Plan:		Odgovorna osoba:	
M.P.	 Zdenko Sešo, dipl. inž. građ.	
Kordinator plana: Margita Malnar, dipl. inž.arh.			
Stručni tim u izradi plana:			
Margita Malnar, dipl. inž. arh. Zdenko Sešo, dipl. inž. građ. Novela Rimay, dipl.inž.arh.		Valentina Šerbec, dipl.inž.arh. Blanka Bobetko-Majstorović, dipl.inž.biol. Miljenko Ugarković, dipl. inž. biol.	
Pečat Općinskog vijeća:		Predsjednik Općinskog vijeća:	
M.P.	 Zoran Prpić, prof.	
Istovjetnost ovog prostornog plana s izvornikom ovjerava:		Pečat nadležnog tijela:	
.....		M.P.	

Sadržaj:

UVOD
I. OBRAZLOŽENJE
1. POLAZIŠTA
1.1. Položaj, značaj i posebnosti područja Općine Jasenovac u odnosu na prostor i sustave Županije i Države
1.1.1. Osnovni podaci o stanju u prostoru (tablica 1. i 2.)
1.1.2. Prostorno razvojne i resursne značajke
1.1.3. Planski pokazatelji i obveze iz dokumenata prostornog uređenja šireg područja i ocjena postojećih prostornih planova
1.1.4. Ocjena stanja, mogućnosti i ograničenja razvoja u odnosu na demografske i gospodarske podatke, te prostorne pokazatelje
2. CILJEVI PROSTORNOG RAZVOJA I UREĐENJA
2.1. Ciljevi prostornog razvoja Županijskog značaja
2.1.1. Razvoj naselja posebnih funkcija i infrastrukturnih sustava
2.1.2. Racionalno korištenje prirodnih izvora
2.1.3. Očuvanje ekološke stabilnosti i vrijednih dijelova okoliša
2.2. Ciljevi prostornog razvoja Općinskog značaja
2.2.1. Demografski razvoj
2.2.2. Odabir prostorno razvojne strukture
2.2.3. Razvoj naselja, društvene, prometne i komunalne infrastrukture
2.2.4. Zaštita krajobraznih i prirodnih vrijednosti i posebnosti i kulturno – povijesnih cjelina
2.2.5. Zaštita prirodnih vrijednosti
2.3. Ciljevi prostornog uređenja naselja na području Općine Jasenovac
2.3.1. Racionalno korištenje i zaštita prostora
2.3.2. Unapređenje građevinskih područja naselja u odnosu na postojeći i planirani broj stanovnika, gustoću stanovanja, izgrađenost, iskorištenost i gustoću izgrađenosti, obilježja naselja, vrijednosti i posebnosti krajobraza, prirodnih i kulturno–povijesnih cjelina
2.3.3. Unapređenje uređenja naselja i komunalne infrastrukture
3. PLAN PROSTORNOG UREĐENJA
3.1. Prikaz prostornog razvoja na području Općine Jasenovac u odnosu na prostornu i gospodarsku strukturu Županije
3.2. Organizacija prostora i osnovna namjena i korištenje površina
3.2.1. Iskaz prostornih pokazatelja za namjenu površina (naselja i izgrađene strukture van naselja; poljoprivredne, šumske, vodne te površine posebne namjene i ostale površine)–tablica 3.
3.3. Prikaz gospodarskih i društvenih djelatnosti
3.4. Uvjeti korištenja uređenja i zaštite prostora
3.4.1. Iskaz površina za posebno vrijedna i/ili osjetljiva područja i prostorne cjeline (prirodni resursi, krajobraz, prirodne vrijednosti i kulturno–povijesne cjeline) – tablica 3.

3.5.	Razvoj infrastrukturnih sustava
3.5.1.	Prometni infrastrukturni sustav (ceste, željeznice, javne telekomunikacije, produktovodi)
3.5.2.	Energetski sustav
3.5.3.	Vodnogospodarski sustav (vodoopskrba, odvodnja, uređenje vodotoka i voda, melioracijska odvodnja)
3.6.	Postupanje s otpadom
3.7.	Sprečavanje nepovoljna utjecaja na okoliš
3.7.1.	Zrak
3.7.2.	Voda
3.7.3.	Tlo
3.7.4.	Buka i vibracije
3.7.5.	Ugroženi i degradirani prostori
3.7.6.	Smjernice za zaštitu okoliša
3.7.7.	Mjere zaštite od požara, elementarnih nepogoda, ratnih i drugih opasnosti
II.	ODREDBE ZA PROVOĐENJE PLANA
1.	Uvjeti za određivanje namjena površina na području Općine Jasenovac
2.	Uvjeti za uređenje prostora
2.1.	Građevine od važnosti za Državu i Županiju
	Građevinska područja naselja
	Izgrađene strukture van naselja
3.	Uvjeti smještaja gospodarskih djelatnosti
4.	Uvjeti smještaja društvenih djelatnosti
5.	Uvjeti utvrđivanja koridora ili trasa i površina prometnih i drugih infrastrukturnih sustava
6.	Mjere zaštite krajobraznih i prirodnih vrijednosti i kulturno – povijesnih cjelina
7.	Postupanje s otpadom
8.	Mjere sprečavanja nepovoljna utjecaja na okoliš
9.	Mjere provedbe plana
9.1.	Obveza izrade prostornih planova
9.2.	Primjena posebnih razvojnih i drugih mjera
9.3.	Rekonstrukcija građevina čija je namjena protivna planiranoj namjeni
9.4.	Završne odredbe
	POPIS KORIŠTENE DOKUMENTACIJE
	KARTOGRAFSKI PRIKAZI:
1.	Općina Jasenovac – raspored gospodarskih jedinica
2.	Korištenje i namjena površina
3.	Infrastrukturni sustavi
4.	Uvjeti za korištenje, uređenje i zaštitu prostora
5.	Stanje minski sumnjivog područja

UVOD

Obveza donošenja Prostornog plana uređenja Općine Jasenovac kao temeljnog dokumenta prostornog uređenja ove Općine utvrđena je Zakonom o prostornom uređenju («Narodne novine» broj 30/94, 68/98, 61/00, 32/02 i 100/04).

Sukladno članku 23. Zakona o prostornom uređenju Prostorni plan uređenja Općine Jasenovac utvrđuje uvjete za uređenje općinskog područja, određuje svrhovito korištenje i namjenu, oblikovanje, obnovu i sanaciju građevinskog i drugog zemljišta, zaštitu okoliša, te zaštitu spomenika kulture i osobito vrijednih dijelova prirode u Općini.

Plan sadrži osnove razvitka u prostoru, ciljeve prostornog uređenja, namjenu prostora, mjerila, smjernice, mjere i uvjete za korištenje, zaštitu i uređivanje prostora, te druge elemente od važnosti za područje Općine.

Sadržaj Prostornog plana uređenja Općine Jasenovac određen je Pravilnikom o sadržaju, mjerilima kartografskog prikaza, obveznim prostornim pokazateljima i standardu elaborata prostornih planova («Narodne novine» broj 106/98, 39/04 i 45/04).

Ovim Planom detaljnije su razrađene i konkretizirane odredbe koje su proizišle kao obveza iz plana šireg područja - Prostornog plana Sisačko-moslavačke županije, te su određeni drugi elementi koji su od važnosti za uređenje, korištenje i zaštitu područja Općine Jasenovac.

Tekstualni dio Plana sadrži obrazloženje i odredbe za provođenje. U tekstualnom obrazloženju je načinjena raščlamba i ocjena postojećeg stanja, određeni su ciljevi prostornog razvoja, te je na osnovu toga u planskom dijelu utvrđen koncept prostornog uređenja svih dijelova prostorno razvojne strukture za cjelovito područje Općine Jasenovac.

Odredbama za provođenje određeni su uvjeti za korištenje, uređenje i zaštitu prostora za sve namjene i zahvate planirane Prostornim planom uređenja Općine Jasenovac.

Grafički dio Plana sadrži tri karografska prikaza na topografskoj karti u mjerilu 1:25000 i građevinska područja utvrđena na katastarskom planu u mjerilu 1:5000.

Prostorni plan uređenja Općine Jasenovac donosi Općinsko vijeće po pribavljenoj suglasnosti Županijskog ureda nadležnog za poslove prostornog uređenja o njegovoj usklađenosti s Prostornim planom Sisačko - moslavačke županije.

U skladu sa člankom 29. Zakona o prostornom uređenju od tijela državne uprave i pravnih osoba s javnim ovlastima prikupljeni su potrebni podaci i dokumentacija za potrebe izrade Prostornog plana uređenja Općine Jasenovac.

Svoje dopise i podatke dostavili su :

1. Sisačko-moslavačka županija, Upravni odjel za poljoprivredni razvoj (dopis klasa:323-01/02-01/10; urbroj:2176-14-02-02 od 11.03.2002.)
2. HP - HRVATSKA POŠTA d.d., Središte pošta Sisak, 44 001 SISAK (dopis broj 2-01-216/02 od 20. 02.2002.g.)
3. MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA, Policijska uprava Sisačko - moslavačka, Odjel upravnih, inspekcijskih i poslova zaštite i spašavanja (dopis broj: 511-10-06/04-01-683/2-02. 1/3 od 08. 03. 2002.god.)
4. MINISTARSTVO ZAŠTITE OKOLIŠA I PROSTORNOG UREĐENJA (dopis klasa: 612-07/02-35/79, ur.broj : 531-06/2-2-ED-02-2 od 27. veljače 2002. god.)
5. HRVATSKA ELEKTROPRIVREDA d.d., DP "Elektra" Sisak , Ul. kralja Tomislava 42, 44000 Sisak(dopis broj: 4018-5144/02-DC od 08. 04.2002. god.)
6. ŽUPANIJSKA UPRAVA ZA CESTE SISAČKO-MOSLAVAČKE ŽUPANIJE (dopis klasa:350-02/02-01/03; ur. broj 2176-80-02-33-2 od 11. ožujka 2002. god.)
7. HRVATSKE CESTE, d.o.o. za upravljanje, građenje i održavanje državnih cesta, Vončinina 3, 10 000 Zagreb, ektor za razvoj , plan i projektiranje, Odjel za razvoj i gospodarenje cestama, Zagreb Ur. br. 311-2323/1/02, od 05.04.2002.
8. HRVATSKE VODE, Vodnogospodarski odjel za vodno područje sliva Save, Služba planiranja, pripreme i razvoja projekata, Zagreb, Ulica grada Vukovara 220 (dopis klasa: 350-02/02-01/0008; urbroj:374-21-1-02-2 od 25. veljače 2002. god.)
9. HT - HRVATSKI TELEKOM, TK centar Sisak, Odjel razvoja i realizacije razvoja, I. Kukuljevića 24 , (dopis broj: 3.18.-2089/02 od 22.02. 2002. god.)
10. MINISTARSTVO OBRANE, Uprava za gospodarenje, Služba za graditeljstvo i zaštitu okoliša (dopis klasa: 350-05/02-01/52, ur. broj: 512-M3-0202-02-02 od 26. 04.2002. god.)
11. HŽ-HRVATSKE ŽELJEZNICE, Razvoj, planiranje i investicije, Zagreb, Mihanovićeve 12 (dopis broj: 6-679/02. N.M. od 12. 04. 2002. god.)
12. Hrvatske šume, Uprava šuma Nova Gradiška, Šumarija Jasenovac (ur. broj: 02-269/2002-1 od 25.02.2002. god.)
13. URED DRŽAVNE UPRAVE U SISAČKO-MOSLAVAČKOJ ŽUPANIJI, Ured za rad, zdravstvo i socijalnu skrb (dopis klasa: 350-01/02-01/04; urbroj:2176-03-02--2 od 26. ožujka 2002. god.)
14. HRVATSKA RADIOTELEVIZIJA, Odašiljači i veze –tehnika HRT, Projektno tehnološki odjel ,Prisavlje 3, 10 000 Zagreb (dopis nz:156/02 ing.ZL/BC od 26. veljače 2002. god.)
15. Državna geodetska uprava, Područni ured za katastar Sisak, Ispostava Novska (dopis klasa: 930-01/02-01/45; urbroj: 541-04-06/1-02-2; od 16.12.2002. god.; dopis klasa: 935-07/04-02/3; urbroj:541-04-06/3-04-2 od 17.09.2004. god.)
16. Općina Jasenovac, Jedinostveni upravni odjel, Klasa: 350-01/02-01/01; Ur.broj: 2176/11-05-02-01, od 17.04.2002. god., dopis klasa:350-05/03-01/11; urbroj:2176/11-03-03-04 od 21. listopada 2003. god.
17. URED DRŽAVNE UPRAVE U SISAČKO-MOSLAVAČKOJ ŽUPANIJI, Služba za gospodarstvo, Pododsjek za statistiku (dopis klasa: 953-02/04-01/58; urbroj:2176-03-03-04-2 od 13. rujna 2004.god.)

I. OBRAZLOŽENJE

1. POLAZIŠTA

1.1. POLOŽAJ, ZNAČAJ I POSEBNOSTI PODRUČJA OPĆINE JASENOVAC U ODNOSU NA PROSTOR I SUSTAVE ŽUPANIJE I DRŽAVE

1.1.1. Osnovni podaci o stanju u prostoru (tablica 1. i 2.)

1.1.1.1. Teritorijalni obuhvat

Zakonom o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj («Narodne novine» broj 10/97, 124/97, 68/98 i 22/99) određeno je da je Općina Jasenovac u sastavu Sisačko - moslavačke županije.

Općina Jasenovac na jugu graniči s Bosnom i Hercegovinom, na istoku s Brodsko-posavskom županijom, na zapadu s općinama Hrvatska Dubica i Sunja i na sjeveru s Gradom Siskom i općinama Lipovljani i Novska.

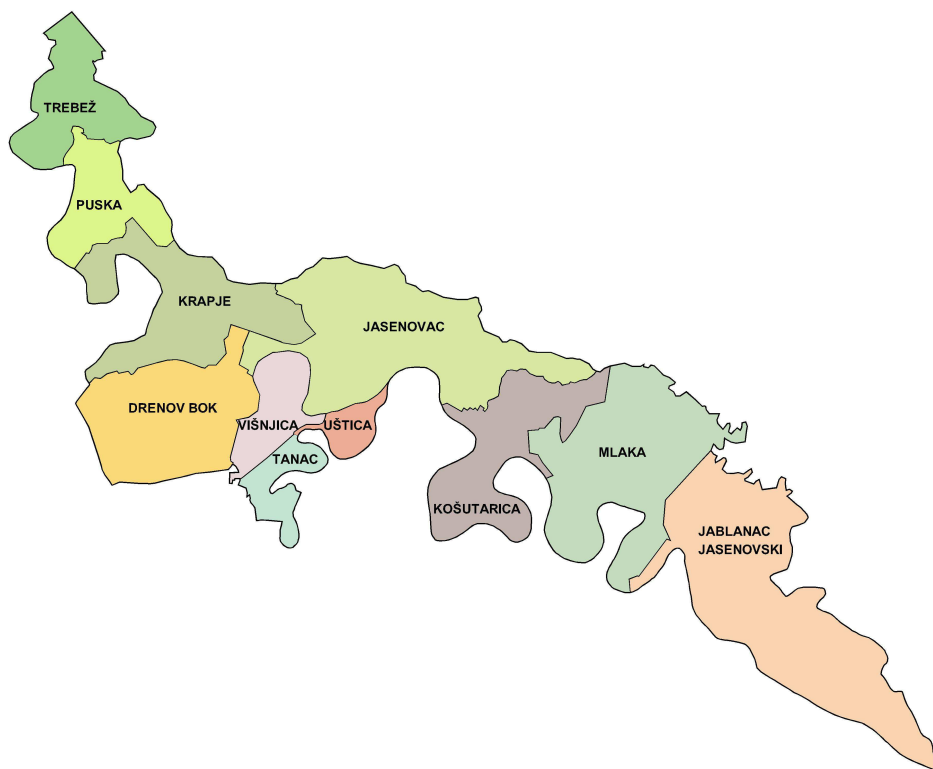

Sl. 1. Položaj Općine Jasenovac u Sisačko-moslavačkoj županiji

U prijašnjoj političko – teritorijalnoj podjeli sadašnji teritorij Općine Jasenovac je bio u sastavu Općine Novska, unutar koje su bile i današnja Općina Lipovljani i Grad Novska.

U sastav Općine Jasenovac ulazi ukupno 10 naselja, a to su:

Drenov Bok, Jasenovac, Košutarica, Krapje, Mlaka, Puska, Tanac, Trebež, Uštica i Višnjica Uštica. Niti jedno od naselja u Općini Jasenovac se ne smatra gradom.

Sl. 2. Naselja u Općini Jasenovac

1.1.1.2. Prikaz razvitka povijesnih naselja

Potkraj 17. stoljeća, nakon oslobađanja od turske vlasti, počinje aktivnije naseljavanje područja Općine Jasenovac. Dosljavanjem novog stanovništva iz sisačkog Posavlja, Poljonja, Gorskog Kotara, istočne Hrvatske i Bosne započinje obnova starih naselja (Jasenovac) i izgradnja novih (Drenov Bok, Mlaka, Jablanac, Košutarica, Uštica, Krapje, Puska).

Za većinu naselja u Općini Jasenovac je karakteristična gusto izgrađena struktura s uskim izduženim parcelama koje su pravilno nanizane uz cestu, odnosno uz Savu ili njezin mrtvi rukavac. Karakterističan je odnos naselja prema vodi i cesti. Izgradnja kuća je u pravilu jednostrana, a tek u novije doba javlja se izgradnja na poljima.

Drenov Bok

Naselje je osnovano najvjerojatnije nakon oslobođenja ovoga područja od Turaka potkraj 17. st. Prema karti s druge pol. 18. st. rahla gradnja slijedi tok Save nizvodno od puta za sjevernije smješteno susjedno selo Krapje. Dolaskom novih doseljenika iz Gorskoga Kotara, Like i istočne Hrvatske selo nastavlja svoj razvoj i u 19. i 20. st.

Godine 1857. naselje ima 56 kuća, od 1857. do godine 1869. broj stanovnika raste (od 844 do 955 stanovnika) i tada naselje ima najveći broj stanovnika u svojoj povijesti. Stanovništvo živi od poljoprivrede, uglavnom od stočarenja. Prema kartama iz druge pol. 19 st. u svom se razvoju naselje proširuje prema istoku, a zatim sasvim stapa s nekad odvojenom grupom zgrada u dnu riječkoga zavoja (Bumbekovača). Matično selo kao i dio Bumbekovača sa susjednom obalom rijeke, gdje selo zacijelo desetljećima ima svoje posjede (toponim "svinjske štale"), povezuju se s dvije skele, a na rijeci su i dvije vodenice. Broj stanovnika se gotovo stalno smanjuje tako da je naselje pred Domovinski rat 1991. imalo samo 222 stanovnika, najmanje u svojoj povijesti. Unatoč smanjivanju broja stanovnika selo i dalje živi pretežno od uzgoja stoke, a do pred drugi svjetski rat u selu opstaje više zanatlija: dva kolara, dva opančara, dva kovača, lončara, 4-5 ribara i desetak graditelja drvenih kuća, a u naselju je i četiri vodenice, te motorni mlin.

Naselje je smješteno na domak Jasenovcu u smjeru zapada, uz lijevu obalu Save i cestu Sisak - Jasenovac. Selo je srednje veličine izrazito linearnoga tipa i jednostavne strukture sa samo jednom ulicom koja paralelno s tokom rijeke prolazi po savskom nasipu. To je odredilo da se gradnja smjestila samo s jedne strane ceste, na uskim, dugačkim parcelama. Zapadni, dio sela odlikuje rahla, diskontinuirana parcelacija. Selo nema izraženo središte, a javni su i uslužni sadržaji: vatrogasni odnosno zadružni dom, škola i mljekara te trgovina i električarska radnja raspršeni po čitavom naselju. Groblje smješteno izvan naselja za stanovnike Drenovog boka i Krapja zajedničko je.

U selu je sačuvan velik broj raznih tipova drvenih kuća, uglavnom prizemnica, ali ima i katnica. Kuće su odmaknute od regulacijske linije, prislonjene uz bočnu granicu parcele i pretežno zabatom okrenute ulici.

Naselje je oštećeno u Domovinskom ratu 1991, a zadnjih se godina da primjetiti pozitivan trend obnove starih drvenih kuća. Potrebno je naznačiti da blizina administrativnoga središta (Jasenovca) nije značajno utjecala na njihovo preoblikovanje.

Sl. 3. Naselje Drenov Bok

Jablanac

Selo se smjestilo u istočnome dijelu Lonjskoga polja, nizvodno od Jasenovca, uz lijevu obalu Save na ravnom, nizinskom terenu. Odavno je napušteno te se danas u njegovom središtu, u gustom raslinju nazire svega dvije zidane kuće od čega je jedna pod krovom, a druga sasvim ruševna.

Odmah nakon oslobođenja Slavonije od Turaka potkraj 17. st. ovdje je podignut obrambeni čardak pod imenom Jablonca, u sklopu nove organizacije slavonske krajine na rijeci Savi prema Turcima u Bosni, a područje naseljava srpsko stanovništvo doseljeno iz susjedne Bosne i nekoliko hrvatskih obitelji. Godine 1717. prilikom turskih upada čardak je spaljen i potpuno uništen no, proces doseljavanja stanovništva nastavlja se i dalje tijekom 18. st. te se naselje, koje se pruža uz rijeku Savu, pojavljuje na kartografskim prikazima s kraja toga stoljeća. Godine 1810. je sagrađena Crkva sv. Proroka Ilije, a tu je do godine 1925. bilo sjedište parohije, što govori o značenju mjesta. 1857. godine tijekom 19. st. sagrađena je i škola.

Od godine 1857. do 1880 broj stanovnika naselja opada (od 437 na 377 stanovnika) dok je porast zabilježen u narednom desetljeću (od 377 do 495), a to je ujedno i najveći porast broja stanovnika u povijesti naselja. Kartografski prikaz iz 1898. prikazuje povećano selo s tri poprečne ulice i crkvom, koja obilježava središte. Zbog čestih poplava i prevelikih ulaganja u zaštitu od poplava trend se iseljavanja nastavlja sve do iza drugoga svjetskoga rata, pa godine 1971. naselje ima tek 14 stanovnika. U popisu 1981. Jablanac nije više iskazan kao naselje.

Zbog čestih poplava i prevelikih ulaganja u zaštitu od poplava trend se iseljavanja nastavljao sve do iza drugoga svjetskoga rata. U popisu 1981. Jablanac nije više iskazan kao naselje. Većinu zemljišnih posjeda otkupilo je Šumsko gospodarstvo Nova Gradiška i oni su u sustavu šumskih lovnih površina.

Tijekom II. svj rata od 1942. do 1945. u Jablancu je organizirana logorska ekonomija u kojoj su radili zatvorenici logora Jasenovac i Stara Gradiška te je ovaj lokalitet uključen u Spomen područje Jasenovac.

Jasenovac

Naselje Jasenovac je općinsko središte, smješteno je na lijevoj obali Save, nasuprot utoku Une. Prema zapadu ono je cestom, koja prati tok Save, povezano sa županijskim središtem Siskom, a prema sjeveroistoku sa susjednim gradskim središtem Novskom.

Sl.4. Ulaz u Jasenovac od strane Drenovog Boka

Kastrum Jasenovac se prvi puta spominje 1537. godine, kada je kod njega zaustavljen turski napad na Pounje. Kastrum je bio na ušću Une u Savu, imao je veliku stratešku važnost. Turci ga osvajaju 1538. god., a iste godine grad je razrušen i prelazi u hrvatske ruke. Tijekom 1539. godine ban P. Keglević podiže novu utvrdu koju 1540. zauzimaju Turci. Za vrijeme ratova za oslobođenje Slavonije od Turaka muslimansko stanovništvo se povlači, te se nakon 1699. godine doseljava hrvatsko stanovništvo iz Gorskog kotara, istočne Slavonije i Bosne, te srpsko stanovništvo iz Bosne.

Selo Jasenovac raste na sjevernoj strani Save i 1710 god. dobiva status župe. Tijekom 19. stoljeća naselje se snažnije razvija, što prati razvoj obrta, osnivanje obrtničke zadruge, Cehovskog društva, Dobrovoljnog vatrogasnog društva i dr. U prvoj polovici 19. stoljeća tu je bilo i brodogradilište za gradnju i popravak lađa, a potkraj stoljeća otvorena je i željeznička pruga. Početkom 20. stoljeća grade se prvi gospodarski objekti: pilana, ciglana, kožara, mlinovi, tvornica lanaca i tvornica soda vode, električna centrala, te se ponovo otvara luka na Savi. Uz to žitelji se bave ratarstvom i svinjogojstvom. Najveći broj stanovnika naselje dostiže oko 1880. godine, kada broji 2468 stanovnika.

Danas kompozicijsku os naselja čine dvije, donekle paralelne ulice, čija linija sugerira zaključak da je riječ o planski nastalom naselju prilagođenom zatečenim uvjetima terena, što potvrđuje i sama parcelacija. Na navedenu kompozicijsku okosnicu u smjeru istok –zapad nadovezuje se više okomitih ulica. Sa sjevera naselje omeđuje željeznička pruga. Mreža ulica je odredila i veličinu parcela, koje su u središtu naselja najmanje, uske i kratke. Kuće rijetko zauzimaju čitavu širinu parcele, pretežno su slobodnostojeće, prizemne i jednostavne zidanice prigradskog tipa.

Središte naselja naglašavaju dominante dvaju crkvenih zvonika, koji u planskoj matrici ujedno određuju položaj nekadašnjih trgova: nešto manjeg na sjeveroistoku, danas u većem dijelu uključenog u parcelu pravoslavne crkve, te glavnog trga na jugozapadu s katoličkom crkvom. Tradicija glavnog mjesnog trga očituje se u smještaju društvenih i javnih zgrada po njegovim rubovima i u neposrednoj blizini (zgrada općine, vatrogasni dom, spomen obilježja, pošta, banka, trgovine, poslovni prostori i sl.).

Uz sjeveroistočni rub naselja smješten je memorijalni muzej i memorijalno područje Jasenovac, kojim dominira spomenik žrtvama fašizma. Taj spomenik je prepoznatljiv simbol Jasenovca i obilježava ulaz u Jasenovac od strane Novske.

Sl. 5. Spomenik žrtvama fašizma u Jasenovcu

Košutarica

Selo leži u istočnome dijelu Lonjskoga polja, na lijevoj obali rijeke Save, nadomak Jasenovcu, na ravnom, nizinskom terenu uz cestu, koja prati zavojiti tok rijeke. Naselje je izrazitog uzdužnoga oblika unatoč naglašenom širenju uz tri kraća odvojka od glavnoga puta prema sjeveru. Središnji dio sela obilježava vrlo gusta parcelacija, s uskim okućnicama i kućama građenim neposredno uz cestu dok je parcelacija u rubnim dijelovima sela rahlija, diskontinuirana, a kuće su odmaknute od ceste. One su nove, zidane opekom, većinom prizemne, no slijedom tradicije zabatom okrenute ulici i rijeci. Selo u samom središtu ima kapelu, vatrogasni dom, gostionu i trgovinu, tu je i autobusno stajalište. Preko puta kapele je spomenik ratnim i poratnim žrtvama. Nešto dalje, u istočnom dijelu sela je ruševna katnica stare škole.

Nakon oslobođenja Slavonije od Turaka potkraj 17. st. ovdje je podignut obrambeni čardak u sklopu nove organizacije slavonske krajine na rijeci Savi prema Turcima u Bosni. S vremenom se ovdje doseljava hrvatsko stanovništvo, najvećim dijelom iz Bosne, ali i iz Gorskoga Kotara i istočne Hrvatske te osniva naselje. Sredinom 19. st. (godine 1857.) u naselju je bilo već 30 kuća i 532 stanovnika, a oko kapele bilo je i groblje. Ta je kapela označena na karti iz 1775. sjeverno od čardaka. Do kraja stoljeća broj stanovnika stalno raste, a najveći rast zabilježen je između godina 1857. i 1869. (od 532 do 628 stanovnika) te 1890. i 1900. (od 719 do 815 stanovnika) kada ih je najviše u povijesti sela. Godine 1913. sagrađena je nova, zidana kapela, a 1935. godine u selu se gradi škola. Do II. svj. rata selo je imalo nekoliko zanatlija (kolara, 2 kovača, užara) i ribarsku

zadrugu. Tu je bio i motorni mlin građen 1939. na početku zapadnoga dijela sela, a na Savi uzvodno od crkve dvije vodenice. Stanovništvo se bavilo poljoprivredom i stočarstvom (krave, svinje), te konjogojstvom. Od početka 20. st. broj stanovnika stalno opada, a najveći je pad od 1961. do 1971. (od 566 na 431 stanovnika). Pred Domovinski rat 1991. godine, tu je bilo tek 301 stanovnika, najmanje u povijesti naselja. Naselje je teško stradalo u Domovinskome ratu 1991. te krajem desetljeća u potpunosti je obnovljeno. Obilježje njegova povijesnoga kontinuiteta jedino su kapela i ruševine stare škole.

Sl. 6. Naselje Košutarica

Krapje

Selo se nalazi zapadno od Jasenovca, na lijevoj obali Save. Srednje je veličine i izrazito izduženoga oblika.

Nakon oslobođenja Slavonije od Turaka potkraj 17. st. naseljava se ovdje hrvatsko stanovništvo iz istočne Hrvatske, sisačke Posavine, Polonja, Ivanića i Dubrave te osniva naselje. U početku 18. st. dolaze novi doseljenici iz Gorskoga Kotara, okolice Jasenovca i Dubice. Prve pouzdane podatke o naselju (prvobitni položaj, veličinu i strukturu naselja, smještaj sakralnoga objekta i dr.) pruža kartografska građa iz druge pol. 18. st. Drvena kapela sv. Antuna na Savi spominje se u izvorima već u prvoj polovici 18. st., ali nju Sava ugrožavala pa je 1726. sagrađena dalje od rijeke nova drvena kapela što daje naslutiti karata iz 1775. Ta kapela postaje župnom crkvom kada je 1789. u Krapju ustanovljena župa (do tada Krapje spada pod župu Jasenovac).

Karta iz 1793. donosi podatak da je selo podvrgnuto regulaciji, kojom je određeno njegovo širenje prema sjeveru, lokacija crkve i mjesnoga groblja, veličina i oblik parcela te položaj kuća u odnosu na cestu. U naselju je godine 1828. sagrađena zgrada osnovne škole, a godine 1831. pod patronatom carske kuće i Dvorskoga ratnoga vijeća u Beču sagrađena je u klasicističkom stilu nova, zidana crkva sv. Antuna Padovanskog. Godine 1857. u naselju je bilo 102 kuće.

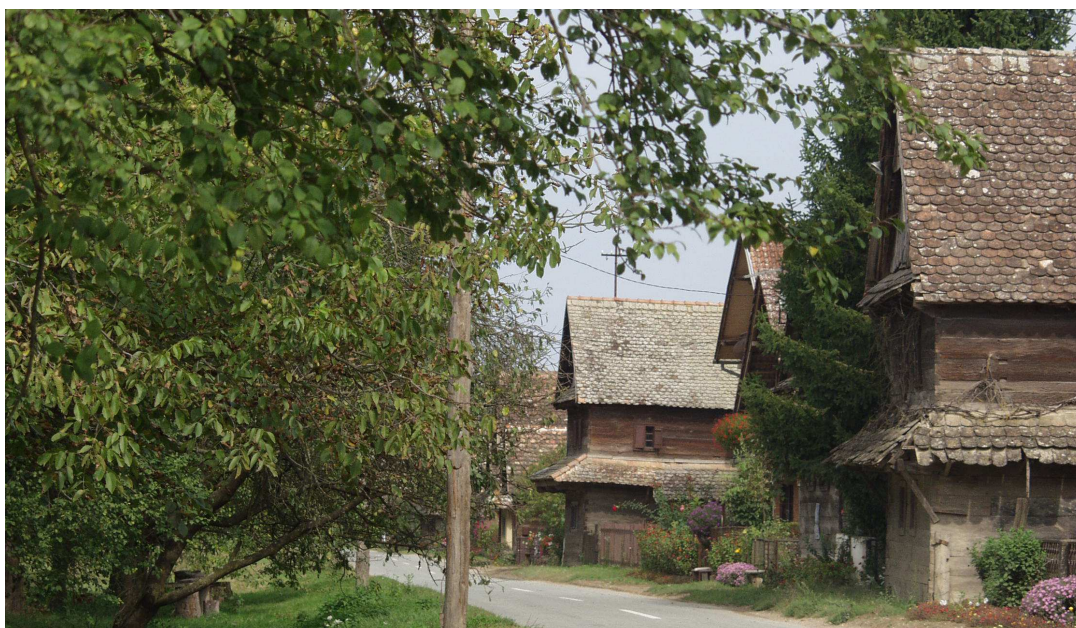
Najveći procvat selo doživljava u drugoj pol. 19. st. pa je za pretpostaviti da je tada imalo i najveći broj kuća. Najveći je broj stanovnika u svojoj povijesti naselje imalo godine 1869. (1363 stanovnika), a najveći rast zabilježen je od 1880. do 1890. (od 1162 do 1217 stanovnika). Stanovnici žive od poljoprivrede, uzgoja stoke i ribarenja. Posjede imaju i na suprotnoj obali rijeke Save s kojom ih veže skela locirana u sredini sela (nešto južnije od crkve). U južnom dijelu naselja, na Savi, je vodenica.

Lokalna cesta Sisak – Jasenovac, koja prolazi kroz Krapje, ujedno je i njegova glavna ulica. Kuće, na pretežno uskim, dugačkim parcelama, građene su uglavnom na regulacijskoj liniji, uz

bočni rub parcele i zabatom su okrenute ulici. Okućnice su formirane samo s jedne strane ceste, osim na dva mjesta u selu gdje se cesta znatno odmiče od Save. Očuvan je veliki broj tipova drvenih kuća (njih 91) karakterističnih za ovo područje Posavine pa je dio sela južnije od crkve (Donje Krapje), koji je sačuvan u većoj mjeri kao kompaktna cjelina tradicijske, drvene arhitekture, godine 1990. zaštićen kao nepokretni spomenik kulture.

Središte sela obilježava crkva Sv. Antuna te vatrogasni dom. U sjevernom djelu sela (Gornje Krapje) pretežito je zidana gradnja, a tu su u novije vrijeme smješteni javni i uslužni sadržaji: zadrugi dom, pošta, trgovina te montažna kuća, koja trenutno Upravi Parka prirode Lonjsko polje služi kao pomoćna zgrada.

U zaleđu sela tijekom 1941. bio je ustaški koncentracijski logor, te je ovaj lokalitet uključen u spomen područje Jasenovac.

Sl. 7. Naselje Krapje

Mlaka

Potkraj 17. st., ovdje je podignut obrambeni čardak u sklopu nove organizacije slavonske krajine na rijeci Savi, te potkraj 17. i početkom 18. st. tu doseljavaju Srbi iz susjedne Bosne i osnivaju naselje, koje se brzo širi. Razvoj naselja prati gradnja značajnih za život stanovnika pratećih sadržaja: godine 1803. gradi se pravoslavna crkva sv. Proroka Ilije, a 1836. škola. Postoji podatak da su se zbog čestih plavljenja terena nekada tu gradile drvene kuće tipa sojenice.

U razdoblju 1857. do 1910. broj stanovnika u naselju raste (od 518 do 823 stanovnika) i te godine postiže najveći njihov broj u povijesti naselja.

Naselje je prije II. svj. rata imalo dva motorna mlina, dvije kovačnice, tri trgovine i dvije gostione. Stanovništvo je živjelo od poljoprivrede i polunomadskog oblika stočarenja (govedarstvo, svinjogojstvo). Od ratarskih kultura uzgajali su kukuruz kao monokulturu. Tijekom II. svj. rata od 1942. do 1945. u naselju je postojala logorska ekonomija u kojoj su radile žene zatočenice logora Jasenovac i Stara Gradiška te je ovaj lokalitet kasnije uključen u Spomen područje Jasenovac.

Izoliranost sela i česte poplave znatno su utjecale na promjenu demografske slike te je već iza 1931. zabilježen osjetan pad broja stanovnika, koji je najveći tijekom rata tako da 1948. u selu živi svega njih 160. Pred Domovinski rat 1991. u naselju je bilo 358 stanovnika. Naselje, koje se tijekom Domovinskoga rata našlo na prvoj liniji obrane, bilo je opustjelo i premda su se danas stanovnici počeli postupno vraćati djeluje prilično prazno i zapušteno.

Selo je smješteno nizvodno od Jasenovca, na gredi iznad Mokroga polja i uz blagi riječni zavoju, na lijevoj obali Save. Jednostavnog je izduženog oblika s oko stotinjak kuća građenih s jedne strane seoskoga, djelom makadamskog puta, koji se proteže riječnim nasipom. Građevinske su parcele raznih veličina, a gradnja na njima je zbijenija u središnjem dijelu sela, dok je na njegovim rubovima rahlija. To se osobito odnosi na sam početak sela, od jasenovačke strane, gdje se s desne strane puta od ukupne strukture sela i fizički izdvaja dio označen toponimom Gornjani.

Sl. 8. Naselje Mlaka

Položaji stambenih objekata na parceli, niti orijentacija prema cesti nisu ujednačeni. Kuće su gotovo isključivo prizemnice građene opekom, a zapažen je samo jedan stambeni objekt s tradicijskim elementima građen sistemom "na kanat" i svega nekoliko gospodarskih objekata građenih u drvu. Naselje nema izraženo središte, a od javnih objekata tu je skromna pravoslavna crkva smještena u njegovom ističnom dijelu, uz koju se od glavne seoske ceste odvajaju dva puta, jedan u polje, a drugi u smjeru nekadašnjega sela Jablanac. Seosko je groblje na prilazu selu, s desne strane puta, u predjelu Gornjani.

Puska

Selo se nalazi sjeverozapadno od Jasenovca, na lijevoj obali Save, uz cestu Sisak – Jasenovac. Prema broju kućanstva spada u red srednje velikih seoskih naselja. Naselje je osnovano nakon oslobođenja Slavonije od Turaka koncem 17. st. kada na ove prostore dolaze Hrvati iz istočne Hrvatske, Polonja, Ivanića, Sisačke Posavine, Dubrave, a početkom 18. st. i iz Gorskoga Kotara, okolice Jasenovca i Dubice.

Godine 1857. u naselju je bilo već 58 kuća u jednom nizu duž Save i uz križište putova te se krajem 19. i tijekom 20. st. nastavlja širiti prema sjeveru, uz savski rukavac kada ovdje dolaze novi doseljenici iz Gorskoga Kotara, Like i istočne Hrvatske. Na prilazu selu sa sjeverne strane bila je ciglana, a na Savi pak tri vodenice: dvije uz središnji dio naselja dok je treća nasuprot utoku Sunje u Savu. Nešto južnije od utoka Sunje je bila skela koja je povezivala stanovnike s njihovim posjedom na drugoj savskoj obali gdje je također grupa građevina. Najveći rast broja stanovnika zabilježen je od 1857. do 1869. (od 789 do 866 stanovnika), a najveći pad od 1948. do 1953. (od 646 na 566 stanovnika). Najveći broj stanovnika u svojoj povijesti naselje je imalo godine 1869. (866 stanovnika), a najmanji 1991. (346 stanovnika).

Za razliku od ostalih sela uz Savu, cesta koja ide u smjeru Siska i prolazi kroz selo nije ujedno i njegova glavna ulica već ga siječe po sredini (kod crkve) na dva dijela: južnije stariji dio nizvodno uz Savu i noviji dio, na sjeveru, uz njezin stari rukavac.

Sl. 9. Naselje Puska– središte naselja

Sl. 10. Naselje Puska– središte naselja

Križište putova koncentracijom gradnje na ovom mjestu već tijekom 18. st. logično se oblikuje kao središte naselja. Tu je kapela sv. Ivana Krstitelja, uz nju škola. U školskom dvorištu je podignut spomenik palim borcima i ŽFT. Nasuprot kapelici slobodan je prostor uz koji se nalazi vatrogasni dom građen 1925-6. On ujedno služi i kao zadružni dom, a u istoj zgradi je također trgovina i gostiona.

Seoske su okućnice pretežno široke i plitke, s kućama građenim bez posebnih pravila u pogledu položaja na parceli odnosa prema cesti i građevnoj liniji. Gradnja je zbijenija u srednjem dijelu sela dok je u ostalim djelovima rahlija s potpuno praznim potezima. U selu je znatan broj sačuvanih tradicijskih drvenih kuća (ukupno 75), 55 prizemnih i 20 katnica, na žalost, polovica njih je danas napuštena ili se tek povremeno koristi. U blizini je sela, južno od središta, veći stari savski rukavac uz koji se razvija vikendaško naselje s novijim kućama raznih oblika i "stilova".

Sl. 11. Naselje Puska – vikend zona uz savski rukavac

Trebež

Selo se nalazi u središnjem dijelu Lonjskoga polja, većim dijelom uz potok Trebež i sporedni put koji se pokraj mosta odvaja od ceste Sisak - Jasenovac. Premda se naselje razvija i s druge strane potoka ono je vrlo malo i sastoji se od tek 26 raspršena kućanstva što ukazuje na spontanu gradnju.

Naselje je nastalo vjerojatno tek početkom 20. st. na prostoru lonjskoga dijela kanala Trebež, a prvi su stanovnici zabilježeni u popisu 1910. (9 stanovnika). Naselje se proteže i na drugu (puščansku) stranu kanala, a međusobna komunikacija obadva dijela uspostavljena je pomoću skele. Kasnije je sagrađen, isprva drveni, a u novije vrijeme armiranobetonski most. Prije tridesetak godina oba su dijela naselja, dotada administrativno vezana za dva različita naselja, postala jedna mjesna zajednica, koja uključuje i novo naselje Bukovicu, spontano nastalo pedesetih godina zapadnije, u smjeru Lonje.

Sl. 12. Naselje Trebež

Kuće su novije, zidane, no uočena je jedna građena od drva. Prema kazivanju stanovnika sela, sve su kuće prije II. svjetskog rata bile pretežno prizemne i građene od drva. Na ulazu u selo je zgrada bivše škole sagrađene 1957-8, koja prestaje s radom 1967-8. i kasnije se koristi za potrebe lovačkoga društva i mjesnoga odbora. Taj je zgrada danas bez namjene.

Tanac

Naselje je izduženo, formirano uz prometni pravac, jednostrano, rahlije izvedbe. Okućnice su u depresiji i posve zasjenjene betonskim zidom. Kuće su posve nove, izvedene u poslijeratnoj obnovi. Građene su opekom kao prizemnice s visokim potkrovljem ili katnice. Tradicijskih zgrada nema, vrijednost naselja se sagledava samo s pejzažnog, demografskog i ruralnog aspekta.

Sl. 13. i 14. Naselje Tanac

Uštica

Naselje se počelo razvijati potkraj 17. st. u sklopu nove organizacije Slavonske krajine na rijeci Savi prema Turcima u Bosni. Stanovnici žive od poljodjelstva i uzgoja stoke.

Naselje je locirano u trokutu između rijeke Save i Une nedaleko sutoka. U neposrednoj blizini je skelni prijelaz preko Save iz Jasenovca. Uštica ima karakteristike planiranog naselja. Nekada su sve kuće bile građene od drva, a zbog opasnosti od poplava tu je postojao sojениčki tip kuća. Okućnice su nanizane uz cestu «L» oblika, uglavnom jednostrano uz pravac koji slijedi Savu i obostrano uz prilaz Uni. Najstarije zgrade su izdužene katnice, kanatne konstrukcije, ožbukane s neostilskim ukrasima. Danas prevladavaju zgrade izvedene u poslijeratnoj obnovi, prizemnice s povišenim potkrovljem.

Sl. 15 i 16. Naselje Uštica

Višnjica

Naselje je nastalo na odvojkju ceste koja vodi iz Jasenovca u Hrvatsku Dubicu, između naselja Uštica i Tanac. Formirano je s jedne strane seoskog puta koji paralelno prati rukavac Stara Sava i prilaznu cestu uz koju su okućnice nanizane s obje strane. Poloji su uređeni i zasađeni voćaricama i vrbama., a izvedeni su i prilazi rijeci, pristaništa za čamce. Stambene zgrade su nove, izvedene nakon Domovinskog rata, locirane na starim temeljima. Građene su kao katnice, prizemnice, ili prizemnice s povišenim potkrovljem. Tradicijske izgradnje nema, očuvana je samo izvorna matrica i pejzažne vrijednosti u dijelu naselja u kojem se doživljava vodotok.

Sl. 17. Naselje Višnjica – obnovljeni objekti

1.1.1.3. Numerički pokazatelji

Pravilnikom o sadržaju, mjerilima kartografskog prikaza, obveznim prostornim pokazateljima i standardu eaborata prostornih planova («Narodne novine» broj 106/98 i 39/04) propisano je da se osnovni podaci o stanju u prostoru (površine općina, broj stanovnika, stanova, kućanstava i dr.) prikažu tablicama 1. i 2. radi lakše usporedbe pojedinih prostora.

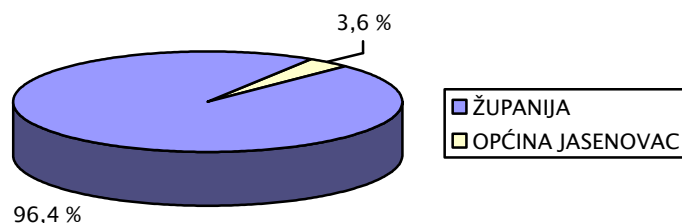
Tablica 1.

OPĆINA JASENOVAC	Površina		STANOVNICI				STANOVI				DOMAĆINSTVA		Gustoća naselje- nosti broj stan / km ²
			popis 1991.		popis 2001.		popis 1991.		popis 2001.		popis 1991	popis 2001.	
	km ²	%	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%	broj	broj	
ŽUPANIJA	4463,1	100	251078	100	185387	100	80909	100	85891	100	89522	65269	41,54
OPĆINA JASENOVAC UKUPNO	161,09	100	3599	100	2391	100	1506	100	1448	100	1318	935	14,84
Drenov Bok	17,77	11,03	222	6,17	143	5,98	135	8,96	117	8,08	94	68	8,05
Jasenovac	57,61	35,76	1154	32,06	780	32,62	464	30,81	424	29,28	440	316	13,53
Košutarica	14,11	8,76	301	8,36	282	11,79	136	9,03	159	10,98	118	108	19,99
Krapje	16,53	10,26	251	7,00	179	7,49	142	9,43	177	12,22	109	76	10,83
Mlaka	23,77	14,76	358	9,95	30	1,26	123	8,17	105	7,25	112	20	1,26
Puska	8,63	5,36	346	9,61	321	13,43	146	9,69	172	11,88	114	105	37,20
Tanac	3,63	2,25	159	4,42	167	6,98	62	4,12	54	3,73	51	56	46,00
Trebež	10,33	6,41	84	2,33	77	3,22	33	2,19	27	1,87	27	25	7,45
Uštica	2,65	1,65	464	12,89	214	8,95	182	12,09	138	9,53	166	91	80,75
Višnjica Uštica	6,06	3,76	260	7,21	198	8,28	83	5,51	75	5,18	87	70	32,67

Tablica 2.

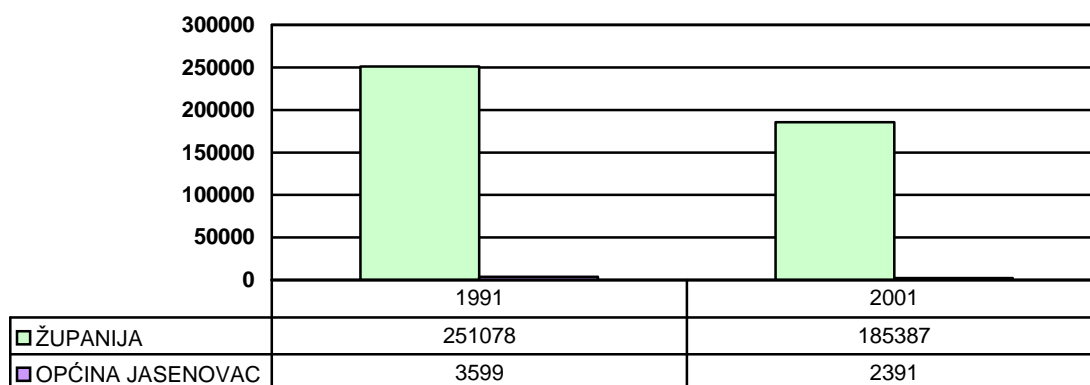
OPĆINA JASENOVAC	POVRŠINA		STANOVNICI				GUSTOĆA NASELJENOSTI	
			Popis 1991.		Popis 2001.		Popis 1991.	Popis 2001.
PODRUČJE OPĆINE	km ²	udio u površini Općine (%)	broj	%	broj	%	broj stan / km ²	broj stan / km ²
OBALNO	-	-	-	-	-	-	-	-
KONTINENTALNO	161,09	100	3599	100	2391	100	22,34	14,84
OSTALO	-	-	-	-	-	-	-	-
OPĆINA JASENOVAC Ukupno	161,09	100	3599	100	2391	100	22,34	14,84

Površina Općine Jasenovac iznosi 161,09 km² (odnosno 16108 ha), te zauzima 3,6% teritorija Sisačko – moslavačke županije.

Sl. 18. Odnos teritorija Sisačko-moslavačke županije i Općine Jasenovac

Na prostoru Općine Jasenovac, prema popisu stanovništva iz 1991. godine¹, živjelo je 3599 stalnih stanovnika. Gustoća naseljenosti iznosila je 22,34 stanovnika na četvorni kilometar, što je bilo znatno manje od prosjeka gustoće naseljenosti Sisačko - moslavačke županije koja je iznosila 56,26 st/km².

Sl. 19. Prikaz udjela stanovništva Općine Jasenovac u odnosu na ukupno stanovništvo Sisačko - moslavačke županije

Prema rezultatima popisa stanovništva iz 2001. godine ukupni broj stanovnika u Županiji je 185 387, dok je ukupan broj stanovnika u Općini Jasenovac 2391.

Proizlazi da je gustoća naseljenosti u Županiji 41,54 st/km², a u Općini Jasenovac 14,84 st/km².

Stanovništvo u Općini Jasenovac se u razdoblju od 1991. - 2001. godine smanjilo za 1208 stanovnika, odnosno za 33,56 %, dok se u Županiji broj stanovnika smanjio za 26,16%.

¹ "Popis stanovništva, domaćinstava, stanova i poljoprivrednih gospodarstava 31. ožujak 1991. godine", Državni zavod za statistiku, Zagreb, 1992. godine

1.1.2. Prostorno razvojne i resursne značajke

1.1.2.1. Geoprometni položaj

Općina Jasenovac smještena je u pograničnom, jugoistočnom dijelu Sisačko-moslavačke županije. Granica prema Bosni i Hercegovini ide istočno od naselja Tanac rijekom Unom, te dalje rijekom Savom. Poseban značaj ovom prostoru daju pogranični položaj, rijeka Sava, koja prolazi cijelom južnom granicom Općine Jasenovac, te Park prirode Lonjsko polje i vrijedna spomenička baština.

Općinskim središtem Jasenovcem prolazi državna cesta D – 47 na pravcu : Lipik (D-5) – Novska – Hrvatska Dubica – H. Kostajnica – Dvor (D6), koja ovo područje povezuje s državnom cestom D4 (pravac Zagreb - Slavonski Brod) i Požeško - Slavonskom županijom na zapadu, te državnom cestom D224 i južnim graničnim prostorom Sisačko-moslavačke županije s istočne strane Općine Jasenovac.

Središnjim prostorom Općine prolazi i magistralna glavna željeznička pruga na pravcu Državna granica - Savski Marof – Zagreb Glavni kolodvor – Sisak – Novska – Vinkovci –Tovarnik – Državna granica (oznaka MG 2). Pruga je jednokolosječna i elektrificirana. Na dijelu pruge koja prolazi područjem Općine Jasenovac nalaze se kolodvor Jasenovac i stajalište Višnjica. Pruga ovo područje povezuje s magistralnom glavnom željezničkom prugom MG2 (na pravcu Savski Marof-Zagreb –Novska -Vinkovci -Tovarnik) i s magistralnom pomoćnom prugom MP12 (na pravcu Sunja – Volinja - Bihać).

Općinsko središte, naselje Jasenovac smješteno je centralno u odnosu na prostor Općine, na jednom od rijetkih, prirodno povoljnih prijelaza rijeke Save, na sutoku Une i Save. Prednosti lokacije Jasenovca su u smještaju na plovnoj Savi s mogućnošću korištenja najjeftinijeg vodenog puta.

Problem je slaba prometna povezanost naselja u sastavu Općine Jasenovac s općinskim centrom i međusobno, kao i prometna povezanost područja Općine sa županijskim središtem – Siskom.

1.1.2.2. Geološke značajke

Općina Jasenovac smještena je u ravničarskom području rijeke Save, koje je izgrađeno pretežito od kvartarnih naslaga.

Po vremenu postanka, geološki gledano ovo je područje vrlo mlado. Nastalo je u vremenu diluvija i aluvija. Za vrijeme diluvija na ovom području je postojalo veliko slatkovodno jezero, koje je bilo dio velikog Panonskog mora. Tijekom vremena oborinske i tekuće vode su u ovo jezero nanosile mulj i šljunak taložeći ga na dnu. Koncem diluvija jezero je iščezlo. Povlačenjem vode, na jezerske sedimente tekuće vode su taložile pijesak, šljunak i mulj, pa su nastali nanosi različite starosti i različitog podrijetla.

Sjeverno od Save duž donjeg dijela Savske potoline prikazanog područja protežu se pleistocenski jezersko-barski sedimenti. Sedimenti se pretežno sastoje od silitozrnih pjesaka, pijesaka, zaglinjenih pjesaka i silitozrnih glina, te najvjerojatnije predstavljaju središnji dio jezersko-barske sedimentacije kvartara, koji je bio pod periodičnim i snažnim utjecajem bujičnih slivova s okolnih brda.

Područja recentnih močvarišta koja leže sjeverno od korita Save u Lonjskom polju sastoje se iz barskih i organo-barskih sedimenata koji pripadaju holocenu, a nastali su kao posljedica plavljenja u kišnom razdoblju. Podlogu im čine nepropusni sedimenti močvarnog tipa što uvjetuje da su ta područja za vrijeme kišnih perioda poplavljena. Niži dijelovi terena su gotovo stalno pod vodom ili izrazito vlažni. Odvija se veoma polagana sedimentacija glinovitih siltova i glina. Slojevi su vrlo tanki.

Holoceni aluvij recentnih tokova i nanosa zauzima područje duž cijelog toka rijeke Save. U sastavu aluvijalnih naslaga savskih terasa i današnjeg toka rijeke Save prevladava šljunak s primjesama pijeska. Prevladavaju glinoviti i pjeskoviti siltovi, a manje su zastupljeni sitnozrni pjesci, gline, silitozrne i pjeskovite gline s organskim detritusom i pretaloženi prapor.

Ovo područje se nalazi u Savskoj depresiji koja je tektonska graba omeđena rubnim rasjedima dinarskog pružanja. Prema inženjersko geološkoj analizi ravničarski dio Savske potoline stabilan je u prirodnim uvjetima kao i prigodom različitih zahvata.

Hidrogeološka obilježja

Prema hidrogeološkim svojstvima stijena i naslaga na ovom prostoru prevladavaju nevezane i slabo vezane kvartarne naslage. Zastupljene su aluvijalnim naslagama Save, Lonje, Trebeža, Pakre i Velikog Struga, te kopnenim i močvarnim pleistocenskim praporom i močvarištima Lonjskog polja.

Savski nanos je vrlo dobro propusan, dok su aluvijski nanosi brdskih potoka i rijeke Lonje slabije propusni. Slabije je propusan i kopneni prapor, dok je močvarni uglavnom nepropustan do slabije propustan. Nizvodno od Siska u sastavu kvartarnog vodonosnika nalazi se uglavnom sitno do srednjezrnat pijesak. Veće količine šljunka vezane su na donos kurpnozrnatih taložina desnom pritokom Save, rijekom Unom.

Maksimalna debljina kvartarnog vodonosnika na području oko Jasenovca iznosi cca 70 m, a na području Lonjskog polja cca 100 m. Pokrovne naslage iznad aluvijalnog vodonosnika prisavske ravnice sastavljene su od praha, prašinstog pijeska i gline, te formiraju vodozadržnik. Na području Općine Jasenovac debljina pokrovnih naslaga iznosi između 5-20 m uz rijeku Savu, dok sjevernije doseže i do 60m.

Na ovom području nalaze se crpilišta Drenov Bok izdašnosti od 150l/s i crpilište Jasenovac izdašnosti do 40 l/s.

Napajanje podzemnih voda odvija se infiltracijom padalina, dok se iz rijeke Save napaja samo kod visokih voda. Podzemne vode promatranog područja spadaju u red dosta tvrdih i tvrdih voda (ph 7-8). Prisutan je povišen sadržaj željeza, mangana i amonijaka (anorganskog porijekla).

Hidrologija

Rijeka Sava glavni je vodeni tok ovog područja i glavna sabirnica voda u sjeverozapadnoj Hrvatskoj. Ukupna veličina sliva Kupe na utoku u Savu iznosi 10 032 km², sa srednjim padom sliva 3,12 m/km¹, a rijeke Une 9 368 km², sa srednjim padom sliva 3,35 m/km¹. Glavni lijevi pritoci Save na ovom području su Trebež i Veliki Strug, a desni je rijeka Una.

Veliki Strug je u stvari rukavac Save, odvojen neposredno kod ušća Trebeža. Teče usporedno sa Savom. Slobošćina je pritoka Velikog Struga, izvire na zapadnim padinama Pšunja i teče prema zapadu pa na jug u velikim zavojima.

Una je velikim dijelom granična rijeka između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Korito rijeke Une usječeno je u stjenovite kanjone do ušća rijeke Sane, odakle Una protiče proširenom dolinom do ušća u rijeku Savu. Slivna površina rijeke Une na području Republike Hrvatske iznosi cca 1200 km².

Relativno plitko i vijugavo korito Save s blagim padom uzrokuje sporo otjecanje vode, te česte poplave. Kod najvećih vodostaja Save, ukoliko dođu i isto vrijeme i velike vode pritoka dolazi do katastrofalnih poplava.

Sl. 20. Rijeka Sava

Najniži protok Save u Zagrebu u razdoblju od 1926. god. do 1995. god. iznosio je $46,5\text{m}^3/\text{s}$, a najveći $3126\text{ m}^3/\text{s}$ što ukazuje na velike oscilacije vodostaja tijekom godine. Srednja godišnja protoka Save kod Jasenovca iznosi $860\text{ m}^3/\text{s}$, a maksimalna zabilježena protoka Save kod Jasenovca je $2720\text{ m}^3/\text{s}$. Maksimum učestalosti velikih voda je u studenom, a sekundarni u veljači. Kod unutarnjih voda u prostorima retencija, glavni maksimum se javlja u ožujku, a sekundarni u studenom.

Duž Save izgrađen je sustav nasipa koji štiti velike gradove i poljoprivredno zemljište od poplava. Višak vode ispušta se u retencije Lonjskog (587000 m^3) i Mokrog (545000 m^3) polja te Kupčini (222000 m^3). Izgrađeni su i odušni kanali: Sava–Odra (52 km) između Zagreba i Siska, Lonja–Strug (105 km) od Prevalake do Pivare nizvodno od Stare Gradiške i Kupa–Kupa (22 km) između Mahičnog i Donje Kupčine. Poplavama je izloženo oko 800000 ha poljoprivrednih površina.

1.1.2.3. Pedološke značajke

Važnost poznavanja pedoloških značajki tla proizlazi iz činjenice da je tlo ograničen, djelomično ili vrlo teško obnovljiv prirodni resurs, te da je kvaliteta tla usko povezana s tipom tla. Kvaliteta tla proizlazi iz svojstava tla kao što su tekstura i struktura tla, propusnost, dubina profila, dreniranost, stupanj osjetljivosti prema kemijskim polutantima i slično. Za dolinu rijeke Save i njenih pritoka značajne su aluvijalne taložine različitih granulacija.

Prema procjeni pogodnosti tala Namjenske pedološke karte² na području Općine Jasenovac, prema stupnju i vrsti ograničenja za obradu, izdvojena su četiri osnovna stupnja pogodnosti:

- 1.**P-1** – dobra obradiva tla,
- 2.**P-3** – ograničeno obradiva tla,
- 3.**N-1** – tla privremeno nepogodna za obradu,
- 4.**N-2** – trajno nepogodna tla za obradu.

² Namjenska pedološka karta MJ 1:300 000, Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za pedologiju, Zagreb 1996

Podklase pogodnosti i nepogodnosti tla određene su vrstama i intenzitetom ograničenja kako slijedi:

Dreniranost

dr₀ – slaba
dr₁ – vrlo slaba
dr₂ – ekscesivna

Višak vode

pv – poplavne vode
su – trajno pod vodom
v – stagnirajuće površinske vode
V – visoka razina podzemne vode

Vertičnost (vt)

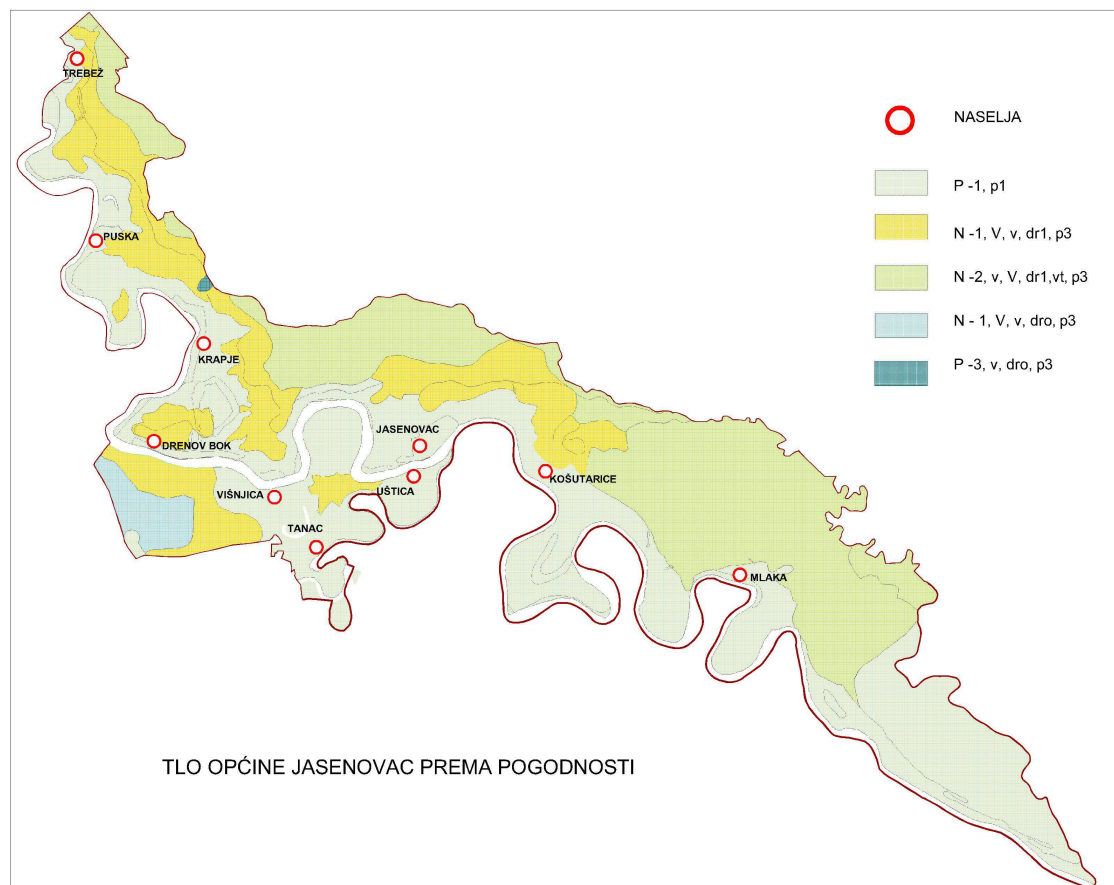
vt > 30% gline

Stupanj osjetljivosti prema kemijski polutantima (p)

p₁ – slaba osjetljivost
p₂ – umjerena osjetljivost
p₃ – jaka osjetljivost

Pedosistematske jedinice tala Hrvatske procijenjene su prema stupnju i vrsti ograničenja za obradu, te grupirane u odgovarajuće redove, klase i podklase namjenske pogodnosti.

Prema rezultatima procjene pogodnosti tala, na području Općine Jasenovac imamo jednu podklasu kod dobro obradivih tala, jednu podklasu kod ograničeno obradivih tala, dvije podklase tala privremeno nepogodnih za obradu i jednu podklasu tla trajno nepogodnog za obradu. Procjena pogodnosti tala za obradu u Općini Jasenovac prikazana je na sljedećoj slici:

Sl. 21.

Red pogodnosti	Klasa pogodnosti (stupanj)	Podklasa pogodnosti (glavne vrste ograničenja)	Sastav i struktura dominantne jedinice tla
P pogodno za obradu	P-1 dobra obradiva tla	p_1	Aluvijalno (fluvisol) obranjeno od poplava
	P-3 ograničeno obradiva tla	v, dr_0, p_3	Pseudoglej na zaravni
N nepogodno za obradu	N-1 privremeno nepogodno za obradu	V, v, dr_1, p_3	Močvarno glejna
		V, v, dr_0, p_3	Pseudoglej-glej, djelomično hidromeliorirani
	N-2 trajno nepogodno za obradu	v, V, dr_1, vt, p_3	Močvarno glejno vertično

Osnovne značajke tala prema pogodnosti:

P-1, p_1 - dobro obradiva tla:

Ovo su tla koja se mogu koristiti kao oranice. Nagib zemljišta je vrlo mali od 0-1% i tlo je dobro drenirano. Ekološka dubina tla iznosi od 40-200 cm. Dominantni način vlaženja je semiglejni. Dominantno zastupljena jedinica tala je aluvijalno (fluvisol) obranjeno od poplava. Ostale jedinice tala su aluvijalno livadno, aluvijalno plavljeno i močvarno glejno. To su aluvijalne grede smještene na unutarnjim rubovima doline uz vodotoke Save i njenih pritoka.

P-3, v, dr_0, p_3 - ograničeno obradiva tla:

Na području Općine Jasenovac ova vrsta tla je vrlo malo zastupljena, a mogući način korištenja je kao oranice i šume. Nagib zemljišta je vrlo mali od 0-2%. Dreniranost tla je nepotpuna. Ekološka dubina tla iznosi od 40-70 cm. Dominantni način vlaženja je pseudoglejni. Dominantno zastupljena jedinica tala je pseudoglej na zaravni. Ostale jedinice tala su pseudoglej-glej, lesivirano na praporu, močvarno glejno i ritska crnica.

N-1, V, v, dr_1, p_3 - tlo privremeno nepogodno za obradu:

Ova vrsta zemljišta koristi se kao šume, oranice i travnjaci. Nagib zemljišta je vrlo mali od 0-1%. Dreniranost tla je slaba. Ekološka dubina tla iznosi od 20-90 cm. Dominantni način vlaženja je amfiglejni i hipoglejni. Dominantno zastupljena jedinica tala prema sastavu i strukturi je močvarno glejna djelomično hidromeliorirana. Ostale jedinice tala su aluvijalno livadno, ritske crnice i aluvijalna.

N-1, V, v, dr_0, p_3 - tlo privremeno nepogodno za obradu:

Na području Općine Jasenovac ova vrsta tla je malo zastupljena, a mogući način korištenja je kao šume, travnjaci i oranice. Nagib zemljišta je vrlo mali od 0-2%. Dreniranost tla je slaba. Ekološka dubina tla iznosi od 30-100 cm. Dominantni način vlaženja je pseudoglej-glejni. Dominantno zastupljena jedinica tala je pseudoglej-glejni djelomično hidromeliorirani. Ostale jedinice tala su pseudoglej na zaravni, močvarno glejno, lesivirano na praporu, ritska crnica i aluvijalno livadno (humofluvisol).

N-2, v, V, dr_1, vt, p_3 - tlo trajno nepogodno za obradu:

Na području Općine Jasenovac ova vrsta tla je prilično zastupljena, a način korištenja su travnjaci i šume. Nagib zemljišta je vrlo mali od 0-1%. Dreniranost tla je vrlo slaba. Ekološka dubina tla iznosi od 10-50 cm. Dominantni način vlaženja je epiglejni. Dominantno zastupljena jedinica tala je močvarno glejno vertično. Ostale jedinice tala su glejna i tresetna.

1.1.2.4. Seizmotektonske značajke

Za cjelokupno područje Općine Jasenovac, na osnovu seizmotektonske kategorizacije s obzirom na očekivane maksimalne magnitude potresa, tj. najjače potrese koji se u određenom prostoru mogu dogoditi, maksimalna magnituda iznosi:

$M_{max.} = 6$ stupnjeva MCS skale, što znači da ulazi u kategoriju jakih potresa.

1.1.2.5. Obilježja podneblja

Osnovne značajke klime rezultiraju iz odnosa srednjih mjesečnih temperatura zraka i srednjih mjesečnih oborina. Podaci za ovo područje dobiveni su iz mjerenja koje su vršena u meteorološkim stanicama Sisak (za razdoblje 1965-1990), Novska (za razdoblje 1962-1990), i Opeka (za razdoblje 1971-1998).

Na ovom području vlada tip umjereno-kontinentalne klime, čija su glavna obilježja: umjereno hladna zima, topla ljeta i pretežito povoljan raspored oborina. Kontinentalnost klime očituje se i u izrazitom porastu temperature zraka u proljetnim mjesecima, naročito od ožujka na travanj. Nakon travnja temperatura zraka raste polaganije do mjeseca srpnja da bi u idućim mjesecima blago opadala do listopada, a izrazitiji pad primjećujemo od listopada na studeni.

Prosječna godišnja količina oborina za Sisak je 865 mm, za Novsku 908 mm, a za Opeke 897 mm. Vidljivo je da količina padavina raste od zapada prema istoku. Cijelo područje ima srednju do visoku vlažnost zraka. Broj dana sa snijegom u Sisku je iznosio 39, u Novskoj 36, a u Opekama 38.

Vrijednost Langovog kišnog faktora (Kf), do kojeg se dolazi iz odnosa prosječne godišnje količine oborina i srednje godišnje temperature zraka, iznosi $Kf = 890/10.36 \approx 86$, pa to područje nosi oznaku humidnosti. Klima je humidna (h) ako je taj faktor unutar vrijednosti 80 - 160.

Ljeto je godišnje doba s najvećom količinom oborina, čak 29% od ukupne količine oborina koje padnu u godinu dana. Zima je najsiromašnija oborinama, svega 20% od ukupne količine oborina padne u zimi. U vegetacijskom periodu padne 484 mm oborina ili 56% od ukupne godišnje količine oborina. Prema tome vidimo da je raspored oborina povoljan za razvoj vegetacije.

Odstupanja kod maksimalnih i minimalnih temperatura između Siska, Novske i Opeka su neznatna:

Meteorološka stanica	Srednja godišnja temp. zraka °C	Najniža apsolutna temp. zraka °C	Maksimalna apsolutna temp. zraka °C
SISAK	10,7	-25	38,4
NOVSKA	10,5	-25,4	36,7
OPEKE	9,9	-23	36

Zima je najhladnije godišnje doba sa srednjom vrijednosti temperature zraka 3,8°C, dok je ljeto najtoplije godišnje doba sa srednjom vrijednošću temperature 19,9°C. Proljeće i jesen su podjednako topli. Prosječna vrijednost temperature zraka za vegetacijsko razdoblje iznosi 17,1°C.

Najviše naoblake je u zimskom periodu i to u mjesecu siječnju i prosincu, dok je najmanja naoblaka u srpnju i kolovozu.

Prema prosječnim godišnjim vrijednostima naoblake ovo područje spada u oblačna područja, odnosno prosječan broj vedrih dana se kreće od 43,4-59,3, a broj oblačnih dana od 132,6-142,3. Najveći broj vedrih dana je u srpnju, a najveći broj oblačnih dana u prosincu. Godišnji hod naoblake pokazuje daljnju crtu kontinentalnosti klime. Količina naoblake pada idući od početka godine prema ljetu, a prema kraju godine opet raste.

Prema podacima meteorološke stanice u Sisku najčešći su vjetrovi iz pravca sjeveroistoka (15%) i sjevera (13%), zatim iz pravca zapada (11,7%), jugoistoka (11,6%), te istoka (9,5%), sjeverozapada (9,4%) i juga (4,5%). Ostatak vremena (13%) je tiho, bez vjetra.

1.1.2.6. Vegetacija

Vegetacija ovog područja pripada nizinskom ili planarnom vegetacijskom pojasu, koji se prostire u visini od 85 do 102 metra nadmorske visine. Obilježavaju ga šume hrasta lužnjaka, poljskog jasena, crne johe, vrba i topola, čiji nastanak i opstanak je vezan uglavnom na površinske i podzemne vode.

Unutar fitocenološke slike šuma nizinskog pojasa razlikujemo:

- ritske šume uz riječna korita i bare
- šume depresija i niza
- šume uzvisina ili greda.

Ritske šume su šume koje se protežu uz rijeke, u dijelovima između rijeka i nasipa, s vanjske strane nasipa i na rubovima polja, gmajni i šuma, redovito se periodički poplavljuju, istaknutih su sindinamskih odnosa, a rastu na tlima koja su u intenzivnom razvojnom procesu. O visini i duljini trajanja poplava ovisi formiranje pojedine biljne zajednice. Na ovom području je vrlo teško utvrditi izdiferencirane šumske zajednice pa se prikazuju kao šume vrba i topola shvaćene u širem smislu. Takve sastojine su uglavnom sastavljene od bijele vrbe i rijeđe topola (crne i bijele).

U flornom sastavu su posebno značajni hidrofiti. Mjestimično je razvijen i šibljak rakite, a dobro je razvijena i zajednica bijele vrbe s broćikom. U flornom sastavu zajednice najznačajnija je karakteristična vrsta asocijacije bijele vrbe i povremene pratilice bademasta vrba i crna topola. U prizemnom rašću najvažnija je vrsta broćika.

Sl. 22. Šume u Lonjskom polju

Šume depresija i niza zauzimaju udubine ili depresije koje su nekada redovito bile poplavljivane, a danas su pojedini dijelovi periodično plavljeni, dok drugi samo imaju visoku razinu podzemnih voda i dugo zadržavanje oborinske vode zbog specifične građe tla. Glavne vrste ovih šumskih zajednica su hrast lužnjak, crna joha, poljski jasen, nizinski brijest i vez. Mogu se izdvojiti tri temeljne asocijacije:

- šuma crne johe s trušnjikom
- šuma poljskog jasena s kasnim drijemovcem
- šuma hrasta lužnjaka i velike žutilovke.

Šume uzvisina ili greda nalaze se na područjima koja su izvan dohvata poplavne vode i u kojima je i razina podzemne vode znatno niža od prethodno opisanih zajednica. U ovim šumama stoga uz hrast lužnjak raste i običan grab, a mjestimično se pridružuje i obična bukva.

Šuma hrasta lužnjaka i običnog graba najpoznatija je šumska zajednica ove vrste šuma. Javlja se na ocjedinim terenima, na tkz. povišicama ili gredama, na pseudoglejnom, odnosno podzolastom tlu koje je slabo kiselo do neutralno. U toj šumi znatno sudjeluju obični grab i klen, te mnogi grmovi i zajednice ocjedinih terena kakve susrećemo u brežuljkastim i brdskim terenima.

Značajna je subasocijacija lužnjakovo-grabove šume s bukvom. To je reliktna zajednica koja dolazi u nizinskim predjelima Hrvatske u sklopu s tipičnom šumom hrasta lužnjaka i običnog graba. Raste na nizinskom pseudogleju, isključivo na mikrouzvisinama (gredama) izvan dohvata poplavne vode.

Izvanšumska vegetacija

Osim šumske vegetacije za ovo područje su značajne površine pokrivene **livadama**. Zbog različitog vodnog režima razlikujemo :

- svježe livade – obiluju travama i leguminozama. Najviše se koriste kao livade košenice.
- vlažne livade – na njima dominiraju različite trave, leguminoze, vegetacija vlažnih staništa, a služe kao pašnjaci.
- močvarne livade – livade na kojima se duže vrijeme zadržava voda visine do 10cm.

Prema dominantnoj vegetaciji razlikujemo:

1. močvarne livade sa šaševima i bujnom močvarnom vegetacijom
2. močvare u kojima dominiraju trska i rogoz
3. močvare u kojima dominiraju lopoči, lokvanji, zlatice i druge plivajuće ili plutajuće vrste.

Veće površine prekrivaju poplavni i vlažni travnjaci koji pripadaju zajednicama rebrastog i lisičjeg šaša, oštrobriđe šašike, plavine gole gustocvjetne zlatice.

Travnjačke površine koje su redovito plavljene obrasle su zajednicama busike, oviska i krstaca, rosulje i djeteline, sita i metvice i dr. Vegetacija tih livada kosi se najčešće samo jednom godišnje. Zajednica puzave djeteline i rosulje rasprostranjena je na sunčanim ili vrlo slabo sjenovitim mjestima na ravničarskom terenu s dosta velikim površinama močvarnih polja kao što su Mokro i Poganovo polje. Na području Poganovog polja razvijene su vrlo lijepe sastojine zajednice grpka i rosulje.

Travnjačka, izrazito nitrofilna zajednica koja se razvija na suncu izloženim ili vrlo slabo zasjenjenim površinama (*potentilletum anserinae*) rasprostranjena je na području Drenovog Boka.

Sl. 23. Područje Drenovog Boka

Uz rubove bara i močvara na staništima koja su jednim dijelom godine suha, ali izložena duljem zadržavanju vode (duž Save, Trebeža, Lonje i kanala koji presjecaju ovo područje razvija se **zajednica niskih šaševa**.

Sl. 24. Područje Trebeža

Na poplavnim tlima, depresijama terena u kojima se zadržavaju poplavne ili oborinske vode, u mrtvim kanalima uz potoke i jarke, na mjestima na kojima je viši nivo podzemne vode razvijena je **asocijacija tršćaka** (Scirpo – Phragmitetum). Najljepše sastojine te asocijacije razvijene su u mrtvim rukavcima Save sjeverno i zapadno od Jasenovca, uz rub ornitološkog rezervata Krapje dol, u Poganovom polju, te u barama kraj mjesta Mlaka.

Sl. 25. Krapje dol

Na slobodnim vodenim površinama nalazimo **slobodno plutajuću vegetaciju** u kojoj se ističe zajednica vodene i barske leće i **zakorjenjenu plutajuću vegetaciju** kod koje se ističe zajednica pršljenastog krocnja i žutog lokvanja, a karakteristične vrste su: žabočun, lokvanj, krocanj i lopoč.

Sl. 26. Plutajuća vegetacija

Jedan dio površina Općine je pretvoren u oranice i obradive površine. Od kultiviranih biljnih vrsta stanovništvo uzgaja: kukuruz, pšenicu, krumpir, uljnu repicu, stočnu i bijelu repu, raž, ječam, šljive, jabuke, vinovu lozi i dr.

1.1.2.7. Način korištenja zemljišta

Na području Općine Jasenovac u pogledu korištenja prostora prevladavaju šumske površine koje zauzimaju 40,40 % površina, dok na poljoprivredne površine otpada 38,35% površine zemljišta. Neplodno tlo zauzima 21,25% površina.

U sljedećoj tablici je dat prikaz korištenja zemljišta po kulturama i klasama zemljišta³:

KATAST. OPĆINA	ZGRADE I DVORIŠTA	ŽELJEZNICE, CESTE I PUTEVI	VODE	ORANICE	VOĆNJAK	LIVADA I PAŠNJAK	ŠUMA	OSTALA ZEMLJIŠTA	UKUPNO
	m ²								
Drenov Bok	96035	324707	2461487	7623826	6663	425114	113338	22682	11073852
Jablanac	120352	155438	1575422	1403723	0	3518373	22997068	1900431	31670807
Jasenovac	306121	1037811	2755676	4499476	12361	9317439	5163114	2279614	25371612
Košutarica	74803	230033	2016992	3259711	40395	2631735	5017463	708362	13979494
Krapje	118255	242218	2769616	4862580	114197	97837	2171084	60777	10436564
Mlaka	1478362	335882	1285214	4822641	10783	3736735	10126594	1211558	23007769
Puska	133711	309016	4459311	4928763	56876	2322893	10149870	1116976	23477416
Trebež									
Tanac	187028	578502	3383017	5575735	33966	2968952	9751061	691639	23169900
Uštica									
Višnjica									
Uštička									
OPĆINA JASENOVAC UKUPNO	2514667	3213607	20706735	36976455	275241	25019078	65489592	7992039	162187414

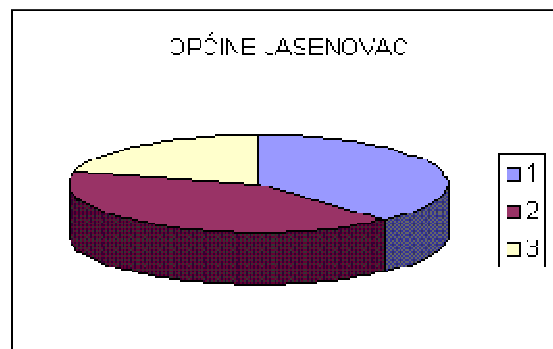
³ Prema podacima Državne geodetske uprave, Područnog ureda za katastar Sisak, Ispostava Novska (dopis klasa: 935-07/02-02/01; urbroj: 541-04-08/2-02-2 od 31.01.2002. god.)

U strukturi poljoprivrednih površina najveći je udio oranica 59,46%, livada i pašnjaka 40,22%, te voćnjaka 0,43 %. Većina obradivog zemljišta je u vlasništvu obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava.

STRUKTURA UKUPNIH POVRŠINA⁴

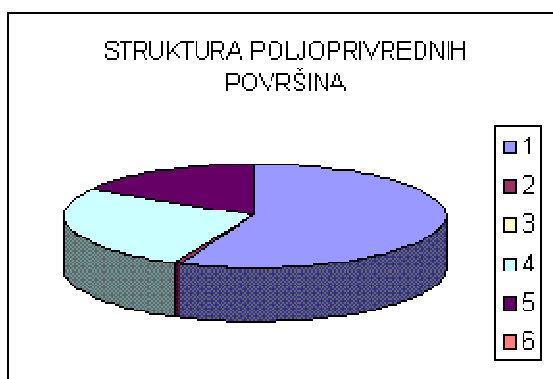
OPĆINE JASENOVAC

	ha	%
UKUPNE POVRŠINE	16.210	100,00
1 poljoprivredne površine	6.217	38,35
2 šumske površine	6.549	40,40
3 neplodno	3.444	21,25

STRUKTURA POLJOPRIVREDNIH POVRŠINA

	ha	%
POLJOPRIVREDNE POVRŠINE	6.217	100,00
1 oranice i vrtovi	3.510	56,46
2 voćnjaci	28	0,45
3 vinogradi	0	0,00
4 livade	1.685	27,10
5 pašnjaci	994	15,99
6 ribnjaci	0	0

Sl. 27. Ukupne površine Općine Jasenovac prema načinu korištenja

1.1.2.8. Naselja

Na ovom području oduvijek je poljoprivreda bila dominantan način privređivanja. Stanovništvo se bavilo poljodjelstvom, uzgojem stoke (stočarstvo, govedarstvo), ribarenjem. Bili su razvijeni obrti, te su postojali kolari, opančari, kovači, lončari, graditelji drvenih kuća i sl. Također su u nekim naseljima bili mlinovi i ciglane.

Većina naselja Općine Jasenovac svoj maksimalni demografski procvat doživljava u drugoj polovici 19. stoljeća, kada su naselja imala i po nekoliko puta više stanovnika nego što ih imaju

⁴ HRVATSKA GOSPODARSKA KOMORA ŽUPANIJSKA KOMORA SISAK

Sektor za poljoprivredu, prehrambenu industriju i šumarstvo, Sisak, siječanj/veljača 2004.

danas. Samo s lijeve obale Save, na području Općine jasenovac je živjelo cca 7700 stanovnika, odnosno za 5300 stanovnika više, nego što danas živi na cijelom teritoriju Općine. Tako je naselje Drenov Bok 1869. god imalo 955 stanovnika, naselje Jablanac koje je danas bez stanovnika, 1857. god. je imalo 437 st., Jasenovac je 1880. god. imao 2468 st., Košutarica 1857. god. 532 st. , Krapje 1869. god. 1363 st. Mlaka 1587 god. 823 st, a Puska 1869 god. 866 stanovnika. Svim ovim naselja tijekom prošlog stoljeća u pojedinim razdobljima više, u pojedinim manje, se kontinuirano smanjuje broj stanovnika, osim naselju Trebež koje je tek formirano početkom 20. stoljeća.

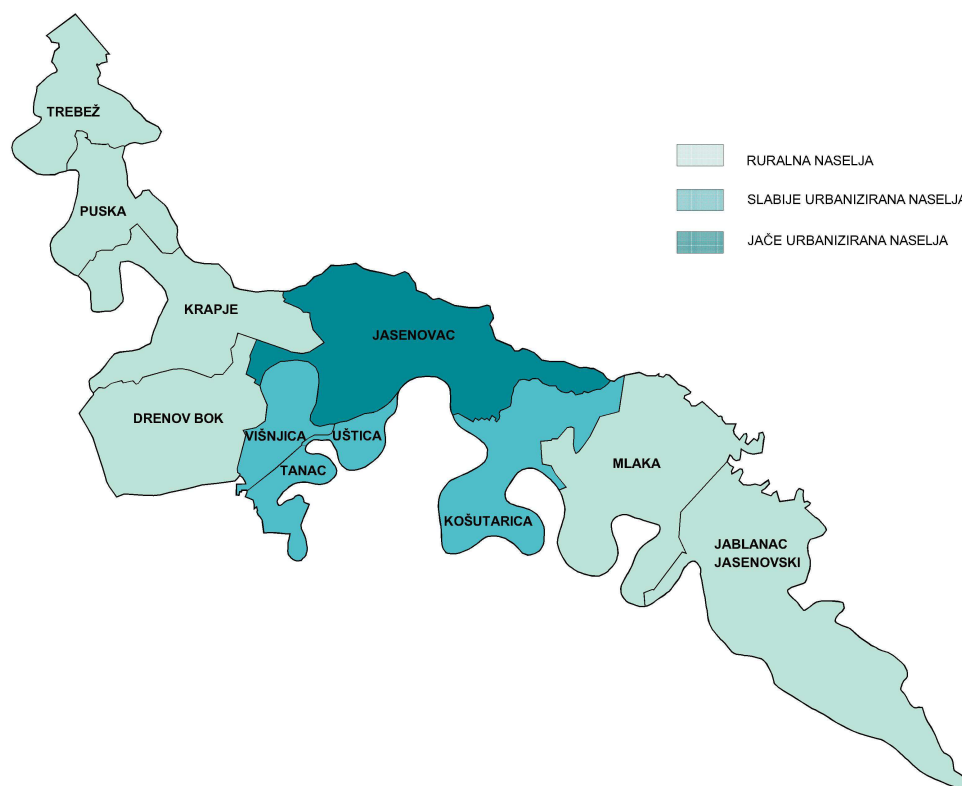
Ovaj kraj i danas ima glavna obilježja izrazito ruralnog prostora: mala je gustoća naseljenosti, u graditeljstvu prevladavaju niski objekti, dok u pejzažu prevladava zelenilo.

Samo naselje Jasenovac ulazi u kategoriju jače urbaniziranih naselja, a četiri naselja možemo smatrati slabije urbaniziranim naseljima: Višnjica, Tanac, Uštica i Košutarica.⁵ Ostala naselja spadaju u grupu ruralnih naselja.

Poznata je činjenica da topografski elementi lokacije naselja bitno utječu na organizaciju, odnosno tip naselja. Naselja ovog područja su nizinska, smještena uz vodotoke (Save, Une). S obzirom na prostornu organizaciju i morfologiju ova naselja pripadaju naseljima izduženog, (cestovnog, longitudinalnog) tipa. Većina naselja Općine Jasenovac se razvila uz vodotok Save i njene rukavce, prateći njihov tok, te su poprimila (u pravilu) izdužene oblike.

Obradive površine oko naselja raspoređene su tako da se neposredno uz okućnicu nalaze manji vrtovi i voćnjaci. Veća polja, oranice i pašnjaci u pravilu su izvan naselja. Prostori između naselja su pošumljene i travnate površine.

Naselja su izgrađena u okvirima postojećih lokaliteta. Nema pojave izgradnje većih novih stambenih zona, a širi prostor oko naselja posjeduje izrazite kvalitete kultiviranog krajolika.

Sl. 28. Urbaniziranost naselja u Općini Jasenovac

⁵ Podaci su iz studije "Ciljevi I strategija demografskog razvitka Županije sisačko-moslavačke, izradili: Stjepan Šterc i Roko Mišetić, prosinac 1999. god.

1.1.3. Planski pokazatelji i obveze iz dokumenata prostornog uređenja šireg područja i ocjena postojećih prostornih planova

1.1.3.1. Odrednice Programa prostornog uređenja Republike Hrvatske

Program prostornog uređenja Republike Hrvatske ⁶ («Narodne novine» broj 50/99) predstavlja temeljni dokument prostornog uređenja Države. Programom su određeni dugoročni ciljevi prostornog razvoja i planiranja u skladu sa ukupnim gospodarskim, društvenim, kulturnim i svakim drugim razvojem.

Program je, na temelju Strategije prostornog uređenja Republike Hrvatske (koju je Hrvatski Sabor usvojio 27.06.1997. godine) i sukladno Zakonu o prostornom uređenju i Zaključku Vlade Republike Hrvatske, izradio Zavod za prostorno planiranje Ministarstva prostornog uređenja, graditeljstva i stanovanja u srpnju 1998. godine, te ga je 07.05.1999. godine donio Hrvatski Sabor, a objavljen je u «Narodnim novinama» broj 50/99. Program se obavezno primjenjuje na sve razvojne programe i izradu prostornih planova, u skladu sa Zakonom o prostornom uređenju («Narodne novine» broj 30/94, 68/98, 61/00, 32/02 i 100/04).

Program određuje temeljne postavke i mjere za budući razvitak, te tako postaje učinkovit oblik usklađivanja dugoročnih ciljeva iznalaženjem i usmjeravanjem na prioritete i oblikovanje ostvarivih kvalitativnih rezultata u razvitku. Odrednice koje se neposredno odnose na Sisačko - moslavačku županiju kreću se od opće postavljenih načela, ciljeva i odrednica za pojedine vrste prostora, procesa i funkcija, do određenih naputaka.

Program se temelji na načelima koja su određena Strategijom prostornog uređenja Republike Hrvatske:

- prostor je temeljni hrvatski nacionalni resurs ;
- planiranje i uređivanje prostora mora obuhvatiti prostor i njegovo funkcionalno uređenje, ali i skrb o okolišu u promišljanju održivog razvitka ;
- temeljni cilj planiranja je postizanje održivog razvitka, a planovi uređenja moraju obuhvatiti sve segmente okoliša ;
- planovi moraju biti prilagodljivi, tj. moraju davati temeljna usmjerenja kao moguća polazišta mogućih i prihvatljivih scenarija i modela, ali i osigurati nadzor procesa prostornog uređenja ;
- zaštita prostora i okoliša mora postati sastavnim dijelom razvojnog procesa, a prije ulaska u projekte koji nose rizik mogućeg negativnog djelovanja treba provesti procjenu utjecaja na okoliš.

Glede prostornog uređenja, uzimajući u obzir geoprometni položaj, razvojne i prostorne okolnosti Republike Hrvatske, Program utvrđuje sljedeće posebne ciljeve prostornog razvoja :

- povećati kvalitetu življenja i uravnotežiti razvoj svih područja Države ;
- razvojne ciljeve prilagoditi značajkama prostora ;
- učinkovito koristiti i zaštititi nacionalna dobra ;
- uvažiti zajednička obilježja i osobitosti područja u planiranju razvoja ;
- osigurati učinkovitost sustava prostornog uređenja ,
- razvijati infrastrukturne sustave ;
- utvrditi prioritete djelovanja.

⁶ Izrađivač: Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i stanovanja, Zavod za prostorno planiranje Zagreb, 1998. godine

Odrednice koje se odnose na Općinu Jasenovac:

Planski elementi cjelovitih sustava u ovom području odnose se na :

- veliku državnu i međudržavnu infrastrukturu s pratećim djelatnostima
- rješenje uravnoteženja urbane izgrađenosti i nerazvijenih rubnih zona
- sustavne mjere unapređenja okoliša (uređenje voda, odvodnja i otpad).

Složeni infrastrukturno gospodarski sustavi odnose se na koridore i funkcionalne sklopove koji sadrže više segmenata državne i međudržavne infrastrukture, prateće gospodarske funkcije i kontaktna područja pod njihovim neposrednim utjecajem.

Za područje Općine Jasenovac značajno je da je gotovo cijela u Parku prirode Lonjsko polje i da njenu južnu granicu čini rijeka Sava.

Programom prostornog uređenja RH utvrđeni su prioriteti za unaprjeđenje riječnog prometa. Prioritetne intervencije su:

- pristupiti čišćenju korita rijeka od posljedica ratnog djelovanja, te obnoviti i modernizirati postojeće kapacitete (plovni putovi, luke, plovila, servis-posluživanje)
- započeti izgradnju nove luke Vukovar i kanala Sava –Dunav.

Kod izvođenja rekonstrukcija ili izgradnje novih objekata zahvate treba izvoditi po najvišim tehnološkim, ekonomskim i ekološkim kriterijima.

Uređenje vodotoka za plovidbu odnosi se na postizavanje kvalitetnih plovnih putova u Hrvatskoj pri čemu je potrebno između ostalog i regulirati rijeku Savu izgradnjom vodnih stuba i objektima za postizanje Vb klase plovnog puta.

Sve regulacijske zahvate plovnih puteva treba rješavati na način uvažavanja prirodnih vrijednosti i udovoljavanja zahtjeva zaštite okoliša.

Zaštita od poplava u slivu Save ima prioritet u realizaciji planiranih rješenja za ratom oštećene objekte, odnosno objekte u sklopu sustava srednjeg Posavlja čime će se postići visok stupanj kontrole velikih voda Save i pritoka, zaštititi do traženog stupnja bitni dijelovi riječne doline i omogućiti sigurno iskorištavanje zaobalne cjeline. To se odnosi na:

- kompletiranje retencije Lonjsko polje i ustava Mokro polje, uz uvažavanje interesa zaštićenog objekta prirode, te drugih korisnika,
- izgradnju retencija i akumulacija u slivu pritoka Save i nužne regulacije dijelova riječnih tokova.

Prioriteti razvoja s gledišta uređenja prostora, a koji se odnose na ovo područje su sljedeći:

- dati prednost rekonstrukciji postojećih objekata na razini europske potražnje
- dati prednost poboljšanju unutrašnje i vanjske infrastrukture i zaštiti okoliša
- dati prednost revitalizaciji zapuštenih objekata i čitavih naselja, stavljajući ih u turističku funkciju posebice ponude kvalitetne izvansezonske potrošnje
- ukoliko se grade novi objekti, dati prednost gradnji na područjima gdje je potrebna sanacija terena svake vrste, a ne na atraktivnim lokacijama. Objekte treba oblikovati u skladu s lokalnim ambijentom.

Problemska područja

Područja s ograničenjima u razvoju zbog negativnih demografskih procesa, nerazvijenosti mreže naselja, funkcija i gospodarstva, te područja s oskudnim resursima i nepovoljnog položaja u odnosu na glavne pravce razvoja, zahtijevaju posebne mjere i primjerena planska usmjerenja razvoja.

Temeljne odrednice obnove ratom zahvaćenih područja su :

- fizička, funkcionalna i ekološka obnova naselja na osnovama ukupne preobrazbe naselja i područja, uz uklanjanje ranijih nedostataka, a uvažavajući nov položaj (granično područje) i stvaranje uvjeta za dugoročni razvoj,
- stvaranje osnova za povratak stanovništva i obnovu, stvaranje radnih mjesta, obnova društvenih funkcija, restrukturiranje postojećih gospodarskih sklopova,

- primjena odgovarajućih modela i oblika obnove koji će uvažiti raznolikost lokalne osobitosti graditeljstva i djelatnosti s ciljem obnove identiteta područja i naselja.

Pod ruralnim prostorom smatra se cjelokupni prostor izvan gradova. Ruralna područja su predmet zanimanja u prostornom, gospodarskom, socio - kulturnom, ekološkom i povijesnom pogledu kao prostor u kojem se rasprostiru zajednice životno i radno usko povezane sa pretežito prirodnim okolišem.

Uzimajući u obzir reljef Hrvatske, njezina povijesna iskustva, gospodarske mogućnosti, te strategiju razvitka, smatra se da je dosegnuta granica pražnjenja i (depulacije) ruralnog prostora.

Obnova i razvoj sela trebaju omogućiti prihode stanovništva u skladu sa standardom gradskog stanovništva, pri čemu treba očuvati odlike sela, prirodna i kulturna dobra, te unaprijediti stanovanje. U ruralnom prostoru treba ostvariti povoljne uvjete za poljodjelsku proizvodnju, u skladu sa značajkama krajolika, zaštitom okoliša, kulturnim i općim potrebama stanovništva.

Naselja

Naselja su najupečatljiviji element kulturnog pejzaža i istovremeno nositelji funkcionalne organizacije i žarišta preobrazbe prostora. Posebnu pažnju zaslužuje struktura gradskih, prijelaznih i seoskih naselja.

Usmjeravanje procesa urbanizacije ne smije počivati samo na mreži gradskih naselja, već težište mora biti i na mreži svih tipova lokalnih središta u ruralnim krajevima, osobito u depulacijskim područjima.

Prometni i infrastrukturni sustavi

S obzirom na položaj i značenje Hrvatske u europskom prostoru, te vrednovanjem prostorne raščlanjenosti i oblika državnog teritorija, postavljeni su sljedeći ciljevi:

- čvrsto, kvalitetno i djelotvorno povezati sve razvojne dijelove i pravce, te glavna razvojna središta zemlje,
- osigurati mogućnost alternativnog povezivanja u zemlji i sa susjednim državama,
- razvoj pojedinih prometnih sustava u cilju osiguranja elemenata za funkcioniranje integralnog prometa,
- prometni sustavi moraju zadovoljiti sve međunarodne standarde,
- prometni sustavi moraju poštivati sve uvjete zaštite prostora i okoliša.

Pravilno rješavanje otpadnih voda (gradnja kanalizacijskih sustava i središnjih uređaja za pročišćavanje) preduvjet je zaštite vode od zagađivanja:

- sačuvati vode koje su još uvijek čiste,
- sanirati ili ukloniti zagađenja uslijed kojih dolazi do zagađivanja vode na izvorištima,
- očuvati kvalitetu voda gdje ona zadovoljava propisane uvjete,
- zaustaviti proces pogoršavanja kvalitete podzemnih i površinskih voda,
- osigurati poboljšanje ekoloških funkcija vode i mora,
- ostvariti skladan i postojan razvoj u kojem neučinkovito korištenje prostornih resursa neće dovesti do pogoršanja kvalitete voda.

Nenaseljeni prostor još uvijek ima visoki stupanj prirodnosti, ali se sve više površina onečišćuje divljim odlaganjem različitog otpada. Planiranje krajolika treba izjednačiti s planiranjem izgrađenih područja.

Prema hrvatskoj klasifikaciji otpada, utemeljenoj na Europskom katalogu otpada, postoji preko 600 vrsta otpada, od čega oko polovinu čini opasni otpad.

Otpad se dijeli prema mjestu nastanka na :

- komunalni otpad (otpad iz kućanstava, ulični, glomazni, ambalažni, elektrotpad, otpadna vozila i autogume, mulj iz uređaja za čišćenje gradskih otpadnih voda i dr.),
- tehnološki otpad (otpad nastao u procesu proizvodnje).

Prema svojstvima otpad se dijeli na:

- opasni otpad
- neopasni otpad.

Strategijom se predviđa zbrinjavanje komunalnog otpada na lokalnoj razini (gradovi i općine), neopasni tehnološki otpad se predviđa zbrinuti na razini županija, dok se za zbrinjavanje opasnog i posebnog otpada planira jedinstven i cjelovit sustav na državnoj razini.

Stanje **zaštite graditeljske baštine** je nezadovoljavajuće, a ono je odraz političko - gospodarskih odnosa u bliskoj prošlosti i nebrige, subjektivne odgovornosti nadležnih institucija, a na području Općine Jasenovac naročito ratnih razaranja tijekom domovinskog rata, kada je graditeljska baština sustavno razarana. Osnovni oblici zaštite graditeljske baštine će biti :

- identifikacija i dokumentacija,
- pravna zaštita graditeljske baštine,
- prostorno - planerska zaštita,
- održavanje graditeljske baštine,
- konzerviranje ili učvršćivanje povijesnih građevina, obnova i rekonstrukcija, revitalizacija.

Programom se predlaže uspostava krajobrazne osnove Hrvatske kao prostorno - planske podloge cjelovite zaštite prirodnih i kulturnih vrijednosti prostora i prepoznatljivosti krajolika.

1.1.3.2. Odrednice Prostornog plana Sisačko - moslavačke županije

Temeljem Zakona o prostornom uređenju («Narodne Novine» 30/94, 68/98, 61/00, 32/02 i 100/04), Prostorni plan Sisačko-moslavčke županije (PPŽ) osnovni je element uređenja prostora za Sisačko - moslavčku županiju, kojim se utvrđuju osnove za obnovu i budući razvitak u prostoru, ciljevi prostornog uređenja i namjena prostora, te smjernice, mjere i uvjeti za korištenje, zaštitu i uređivanje prostora.

Prostorni plan Sisačko - moslavačke županije obuhvaća cjelokupni prostor Županije, a izrađen je u skladu sa Zakonom o prostornom uređenju, Strategijom i Programom prostornog uređenja Države i prostornim planovima susjednih županija. Plan Županije uvažavanjem prirodnih, kulturno-povijesnih i krajobraznih vrijednosti razrađuje načela prostornog uređenja i utvrđuje ciljeve prostornog razvoja te organizaciju, zaštitu, korištenje i namjenu prostora.

Prostorni plan Županije sadrži prostornu i gospodarsku strukturu županije, sustav središnjih naselja regionalnog značenja, sustav razvojne regionalne infrastrukture, osnove za uređenje i zaštitu prostora, mjerila i smjernice za gospodarski razvoj, za očuvanje i unapređenje prirodnih, kulturno-povijesnih i krajobraznih vrijednosti, mjere za unapređenje i zaštitu okoliša te druge elemente od važnosti za Županiju. Plan Sisačko - moslavačke županije temelji se na spoznajama o prostoru iz niza specijalističkih studija koje su izrađene za potrebe izrade Plana .

Odredbe za provođenje iz Prostornog plana županije koje se odnose za Općinu Jasenovac:

Građevine i zahvati od važnosti za Državu

- **Proizvodne građevine** - građevine za proizvodnju baznih kemijskih proizvoda, proizvodnju energije, preradu nafte, preradu i obradu otpada, preradu obojenih metala,

crnu metalurgiju, preradu nemetalnih minerala, cement, staklo, keramiku, celulozu, papir, tekstil i kožu.

- **Prometne građevine**

- a) Cestovne građevine

- održavanje, uređenje i rekonstrukcija postojeće državne ceste D-47,
 - međunarodni cestovni granični prijelaz

- b) Željezničke građevine

- glavna magistralna željeznička pruga I. reda Sisak – Novska

- c) Riječne građevine

- plovni put rijekom Savom

- **Vodne građevine**

- a) Regulacijske i zaštitne vodne građevine:

- građevine na međudržavnim vodama Save i Une,
 - građevine na vodotocima od posebnog državnog interesa,
 - retencije, akumulacije, lateralni kanali i druge građevine državnog značaja.

- b) Građevine za melioracijsku odvodnju državnog značaja

- c) Građevine za korištenje voda: - građevine i uređaji vodozahvata, crpljenja, pripreme, spremanja i distribucije vode koji pripadaju vodoopskrbnom sustavu Moslavačka Posavina

- **Elektroopskrbne građevine** – dalekovod, transformatorska i rasklopna postrojenja napona 220 kV na pravcu Međurić – Prijedor.

- **Građevine i zahvati od važnosti za Županiju**

- **Gospodarske površine**

- prehrambena, drvna i tekstilna industrija
 - proizvodnja energije
 - rafinerija nafte
 - kemijska i petrokemijska industrija
 - metalna industrija

- **Građevine društvenih djelatnosti**

- uprava i pravosuđe
 - obrazovne ustanove
 - kulturne ustanove
 - visokoškolske i znanstvene ustanove
 - zdravstvene ustanove
 - ustanove socijalne skrbi
 - športsko - rekreacijski sadržaji

- **Građevine infrastrukture**

Cestovne građevine - županijske ceste u skladu s Odlukom o razvrstavanju javnih cesta u državne ceste, županijske ceste i lokalne ceste («Narodne novine» broj 79/99).

Postojeće županijske ceste: Ž-3209; Ž-3249; Ž-3253 – održavanje, uređenje i rekonstrukcija postojećih županijskih cesta.

- **Međunarodni granični prijelazi** – granični prijelaz u Jasenovcu

- **Građevine telekomunikacija i pošta**

1. tranzitno - pristupne telefonske centrale (TC-PC) Sisak i Kutina,
2. svjetlovodni sustav prijenosa (SVK),
3. pristupne mreže i udaljeni pretplatnički stupnjevi (UPS),
4. pokretne mreže (analogne i digitalne)
5. središte pošta Sisak sa 39 poštanskih ureda

- **Građevine sustava odvodnje** - Građevine sustava odvodnje - građevine i uređaji sustava odvodnje otpadnih voda (kolektor, crpke, uređaji, ispusti i drugo) kapaciteta 5.000 do 25.000 ES.
- **Elektroenergetske građevine** - dalekovodi, transformatorska i rasklopna postrojenja (napona 20 - 400 kV)
- **Građevine plinoopskrbe** - MRS (mjerno redukcijske stanice), RS (redukcijske stanice) i buduća županijska plinska mreža.
- **Zaštita prirodne baštine** - zaštićeni dijelovi prirode na području Općine Jasenovac su:
 - Park prirode Lonjsko polje
 - posebni rezervat – ornitološki – Krapje Đol.
- **Mjere očuvanja krajobraznih vrijednosti** - na području Općine Jasenovac županijskim planom su utvrđeni kao kulturni krajobrazi od nacionalnog značaja:
 - kulturni krajolik Lonjsko polje,
 - povijesno naselje Krapje,
 - područje vezano uz povijesne događaje i osobe - spomen područje koncentracionog logora Jasenovac.

Obveze iz Konzervatorske podloge za Prostorni plan Sisačko moslavačke županije, koje se odnose na područje općine Jasenovac su:

- izrada Konzervatorske studije za prostorni plan Parka prirode Lonjsko polje, odnosno kulturni krajolik Sisačka Posavina i Lonjsko polje
- izrada Konzervatorske podloge za Prostorni plan uređenja Općine Jasenovac
- smanjenje građevinskih područja naselja zacrtanih sadašnjim Prostornim planom bivše Općine Novska koja su neizgrađena, u cilju uspostavljanja kvalitetnijih odnosa u prostoru i očuvanja tradicionalnog krajolika.

Postupanje s komunalnim otpadom

Sukladno Zakonu o otpadu i Zakonu o prostornom uređenju lokacije za gradnju građevina namijenjenih skladištenju, obrađivanju i odlaganju komunalnog otpada utvrđuju se prostornim planovima uređenja gradova i općina, koje donose jedinice lokalne samouprave. U skladu s međusobnim dogovorima, preporuča se da dvije ili više jedinica lokalne samouprave izgrade i koriste zajedničku deponiju, čime bi se smanjili troškovi i lakše nadzirao mogući nepovoljni utjecaj na okoliš.

Zaštita izvorišta vode za piće

Na osnovi dosadašnjih istražnih radova moraju se donijeti odluke o zonama zaštite za izvore koji će biti uključeni u javne vodoopskrbne sustave. U vodoopskrbnom sustavu "Moslavačka Posavina" potrebno je donijeti odluku o zoni zaštite za izvorište Jasenovac.

Područja primjene posebnih razvojnih i drugih mjera

Područje Općine Jasenovac spada u pogranično područje, odnosno u područja od posebne državne skrbi za koja se predviđaju poticajne mjere na razini nacionalnog programa obnove i razvoja, uz razrađenu strategiju razvitka na županijskoj i lokalnoj razini, a u cilju postupnog smanjivanja nesrazmjera i zaostajanja u odnosu na druga područja i daljnjeg ravnomjernog razvitka (revitalizacija naselja i gospodarstva, a osobito poljodjeljstva), te stvaranje pretpostavki za standard življenja primjeren vremenu u kojem živimo. Provedba i razrada navedenih mjera provoditi će se putem programa mjera za unapređenje stanja u prostoru.

Posebne postavke razvoja koje treba poticati za navedeno područje su:

- da bi se ublažio negativni demografski proces, treba potaći jači rast žarišnih naselja i onih naselja koja su donekle sačuvala stanovništvo (uglavnom naselja s više od 500 stanovnika)

- planom predviđeni raspored gospodarskih subjekata i drugih sadržaja u prostoru provesti uz disperziju radnih mjesta i povezati ih s postojećim i planiranim područjima stanovanja
- poticati razvoj prometnih pravaca, koji osiguravaju razvoj graničnog područja i uključuju ga u prostor Županije.

S obzirom na smještajne uvjete, na način kako se pojedine djelatnosti obavljaju u prostoru u odnosu na planirane potrebe, navedene postavke mogu se provesti putem sljedećih mjera:

- potrebno je izgraditi, obnoviti i opremiti potrebni broj područnih osnovnih škola u udaljenim naseljima kako bi se uspostavili uvjeti za očuvanje stanovništva u pograničnom području,
- građevine primarne zdravstvene zaštite moraju se nalaziti u svim gradovima i općinskim središtima pograničnog područja,
- radne zone treba planirati prostorno raspoređene, a posebno odrediti i sačuvati izrazito vrijedne prostore za poljoprivredno - stočarsku djelatnost,
- treba vršiti ulaganja u razvoj sustava komunalne infrastrukture.

Pored navedenih mjera razvoja, nužno je primijeniti posebne mjere razvoja koje obuhvaćaju fiskalne i ostale poticajne mjere primijenjene po područjima ili pojedinim zahvatima (građevine). Područja čine veće ili manje prostorne cjeline na području kojih se mogu provoditi ciljane mjere razvoja (teritorij općina ili gradova, naselja, dijelovi naselja, izgrađene cjeline, katastarske općine itd). Po područjima mogu se propisati sljedeće posebne mjere:

1. **Gradnja građevina** - planom građenja i održavanja predvidjeti održavanje i građenje građevina od županijskog interesa u dijelu Županije čiji se razvoj želi potaknuti, te zadržati i privući stanovništvo (škole, zdravstvene ustanove, prometnice, opskrba, itd.)
2. **Građevinsko zemljište** - u područjima pogođena dugotrajnim iseljavanjem uz ispunjenje određenih uvjeta (mlađe dobne skupine, prijava prebivališta i sl.) osigurati prodaju uređenog građevinskog zemljišta po povoljnijim cijenama
3. **Krediti** - mjere za poticanje razvoja određenih gospodarskih djelatnosti provoditi dodjelom kredita s povoljnijim uvjetima (manja kamata, duži rok otplate i sl.)
4. **Novčani poticaji** - za određenu proizvodnju ili granu djelatnosti
5. **Porezne stope** - manje stope poreza na dobit, poreza na dohodak itd. za tvrtke čija se djelatnost želi poticati na određenom području.

1.1.3.3. Odrednice Prostornog plana bivše Općine Novska

Prostorni plan bivše Općine Novska pokriva područje tri današnje jedinice lokalne samouprave :

- Grad Novsku
- Općinu Jasenovac
- Općinu Lipovljani.

Plan je donesen 1980. godine («Službeni vjesnik» u Sisku br. 46/80) , a 1983 su donesene izmjene i dopune Prostornog plana Općine Novska («Službeni vjesnik» u Sisku br. 23/83), kojim je plan dopunjen provedbenim odredbama i granicama građevinskih područja.

Izmjene i dopune Plana su napravljene još u dva navrata 1989. i 2000. («Službeni vjesnik» u Sisku br. 22/89 i «Službeni glasnik Sisačko –moslavačke županije» br. 01/00). Posljednjim izmjenama utvrđene su granice građevinskog područja za naselje Jasenovac, a za ostala naselja granice građevinskog područja su izmjenjene. Smanjena su neka građevinska područja, a mnoga su ostala nesmanjena radi traženja korisnika prostora.

Koncept prostornog razvitka Općine Novska

Općina Novska je pripadala skupini umjereno razvijenih općina na razini Hrvatske. Prostorni plan Općine Novska temelji se na pretpostavci znatnijeg porasta broja stanovnika, da će doći do bitnog teritorijalnog razmještaj stanovnika, te do izmjene strukture stanovništva (opadanje poljoprivrednog stanovništva i porast stanovništva koje se bavi sekundarnim djelatnostima). Pretpostavljena je veća koncentracija stanovništva u naseljima Novska, Jasenovac, Lipovljani i Rajić.

Planirani razvoj Općine je koncipiran na onim gospodarskim djelatnostima koje će potpunije iskorištavati vlastite prirodne izvore i prednosti, prije svega šumsko bogatstvo i poljoprivredne površine. Planirano je daljnje istraživanje i eksploatacija nafte i plina, te razvitak trgovine, obrta, ugostiteljstva i turizma. Glavni oslonac industrije predviđa se u metaloprerađivačkoj i drvoprerađivačkoj industriji.

Razvoj poljodjeljstva temelji se na zadržavanju glavnih ratarskih kultura (kukuruz i pšenica) uz uvođenje novih koje su deficitarne na tržištu (uljana repica, suncokret, soja, krmno bilje).

Zbog povoljnog sastava šuma (35% hrast), smatra se da šumarstvo ima dobre uvjete za razvoj, te je planirano povećanje šumskih površina, poboljšanje sastava šuma, te poboljšanje ekonomičnosti poslovanja.

Hidromelioracijski radovi zaštite od visokih voda Save i zaštite od brdskih voda, te rješenje sistema obrane od poplava Gornjeg Posavlja pomoću kanala i retencija (akumulacija Mokro Polje i odušni kanal Lonja – Strug) trebali su poboljšati uvjete za poljoprivrednu proizvodnju.

Jasenovac je tretiran kao industrijsko naselje s planiranom izgradnjom tvornice celuloze, riječne luke na Savi i hidrocentrale u neposrednoj blizini. Na području prometa ističe se razvoj cestovnog prometa (autocesta) i željezničkog prometa. Predviđena je bila nadogradnja pruge Zagreb – Dugo Selo - Novska kako bi se osposobila za veći osovinski pritisak i na taj način stvorili uvjeti za rentabilno poslovanje.

Kao neposredni ciljevi razvoja ističu se:

- daljnji rast značenja društvenog sektora (drvoprerađivačke industrije, trgovačke djelatnosti),
- očekuje se daljnji proces deagrarizacije,
- razvoj turističko- ugostiteljske djelatnosti (moteli uz autocestu, hotel u Jasenovcu),
- aktiviranje razvoja zanatstva,
- urbaniziranje naselja, te povećanje komunalne opremljenosti.

Planom su dane smjernice za izradu urbanističkih planova:

- naglašena je potreba zaštite područja koja su danas u sklopu Parka prirode Lonjsko polje (Krapje Đol, Mokro i Poganovo polje)
- predviđena je izrada urbanističkih planova za naselja Novsku, Lipovljane, Jasenovac i Rajić.

1.1.3.4. Ocjena postojećih prostornih planova za područje Općine Jasenovac

U «Izvešću o stanju u prostoru Općine Jasenovac» («Službeni vijesnik» 2/99 i 28/02) izvršena je raščlamba izrađenih dokumenata prostornog uređenja za prostor Općine Jasenovac.

Od važećih dokumenata prostornog uređenja za područje Općine Jasenovac i šire područje izrađeni su sljedeći prostorni planovi:

- Prostorni plan bivše Općine Novska («Službeni vijesnik» u Sisku br. 46/80, 23/83 i 22/89, izrađivač je Urbanistički institut Hrvatske iz Zagreba)
- Izmjene i dopune Prostornog plana (bivše) Općine Novska («Službeni glasnik Sisačko-moslavačke županije» broj 1/00), izrađivač: Urban design d.o.o., Zagreb.

Nevažeći dokumenti prostornog uređenja izrađeni za ovo područje su sljedeći:

- Plan uređenja naselja – postupak komasacije (Geodetski zavod Virovitica i UIH, Zagreb, 1989.)
- Prostorni plan Zajednice općina Sisak (UIH, Zagreb, 1985) – plan služi kao stručna podloga.

Za područje bivše Općine Novska izrađene su studije i projekti iz različitih područja čije postavke će biti razmatrane prilikom prostornog uređenja Općine Jasenovac:

- Nacionalni program povratka prognanika i izbjeglica (Zagreb, 1994.)
- Posebno zaštićeni objekti prirode oštećeni ili razoreni ratom u Hrvatskoj (Zavod za zaštitu prirode; Zagreb 1992.)
- Prostorno-planerska studija za odabir koridora buduće trase željezničke pruge Zagreb-Sisak-Novska (UIH, Zagreb, 1993.)
- Osnove korištenja i zaštite prostora za prostor bivše Općine Novska (CPA, Zagreb, 1993.)
- Konceptija razvoja robno-transportnog centra u Jasenovcu (Fakultet prometnih znanosti, Zagreb, 1990.)

Radi praćenja stanja u prostoru i boljeg gospodarenja prostorom u proteklom desetljeću za područje Općine Jasenovac izrađena su tri Izvješća o stanju u prostoru i tri Programa mjera za unapređenje stanja u prostoru:

- Izvješće o stanju u prostoru i Program mjera za unapređenje stanja u prostoru za Općinu Jasenovac (Županijski zavod za prostorno uređenje Sisačko-moslavačke županije, Sisak i CPA, Zagreb, 1995.)
- Izvješće o stanju u prostoru i Program mjera za unapređenje stanja u prostoru za Općinu Jasenovac («Službeni vjesnik»2/99 i 28/02).

Područje Općine Jasenovac pokriveno je samo dokumentom najvišeg ranga i to prostornim planom koji je izrađen za teritorij bivše Općine Novska u čijem je sastavu bila i Općina Jasenovac. Plan bivše Općine Novska pokriva područje više jedinica lokalne samouprave (Novsku, Jasenovac i Lipovljane), te nije u skladu sa današnjim teritorijalnim ustrojem. Ovaj Plan iako sadrži odredbe za korištenje i zaštitu prostora i okoliša ne odgovara u cjelosti novim okolnostima.

Posljedica nedovoljne planske obrađenosti prostora i građenja bez prethodne detaljne planske provjere u prostoru i bez primjene primjerenih mjera i smjernica optimalnog korištenja prostora su neki nestručni zahvati u prostoru (lokacije pilana, organizacija parcela male privrede, nedostatak zone zaštite, loše oblikovanje i slično).

Uzimajući u obzir vrijeme izrade prostornog plana, ratna zbivanja, izmjenjenu gospodarsku situaciju, smanjen demografski potencijal, činjenicu da je Općina Jasenovac postala pogranična, a Park prirode Lonjsko polje zaštićeno područje, te sve ostale promjene nastale u zadnja dva desetljeća, zaključujemo da je Prostorni plan (bivše) Općine Novska neprimjenjiv u današnjim uvjetima.

1.1.3.4.1. Stanje dokumentiranosti i obrađenosti kulturnih dobara na području Općine Jasenovac⁷

Prostor općine Jasenovac nalazi se na području Sisačko moslavačke županije za čiji je Prostorni plan izrađena Konzervatorska podloga (Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjel u Zagrebu, god.1999.)

Za dio Općine Jasenovac koji se nalazi u Parku prirode Lonjsko polje, za potrebe izrade Prostornog plana područja posebnih obilježja Parka prirode Lonjsko polje Ministarstvo kulture - Uprava za zaštitu kulturne baštine izradila je Konzervatorsku studiju sa sustavom mjera zaštite i revitalizacije kulturne baštine.

⁷ Izvod iz Konzervatorske podloge za Prostorni plan uređenja Općine Jasenovac, Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjel u Zagrebu, Mesnička 49, prosinac, 2003.

1.1.4. Ocjena stanja, mogućnosti i ograničenja razvoja u odnosu na demografske i gospodarske podatke, te prostorne pokazatelje

1.1.4.1. Prirodni uvjeti i izvori na području Općine Jasenovac

Gotovo cijelo područje Općine Jasenovac nalazi se u visoko zaštićenom području - Parku prirode Lonjsko polje. Na području Općine Jasenovac nalazi se i posebni ornitološki rezervat Krapje Đol. Zaštićena prirodna i kulturna baština zajedno s tradicionalnim djelatnostima, uz dobro organizirano i stručno upravljanje najvažniji je turistički potencijal Općine Jasenovac, koji pruža preduvjete za razvoj eko-turizma, zelenog turizma, turizma zaštićene prirode, baštinskog turizma, fotosafari, motrenje ptica, etnoturizam, sportsko – rekreacijskog turizma, seoskog turizma, ograničenog lovnog i ribolovnog turizma itd.

Poljoprivredne površine zauzimaju 38,35% površine Općine Jasenovac i dobra su podloga za razvoj poljoprivrede i stočarstva. Prema pedološkoj klasifikaciji prevladavaju dobro obradiva tla, slabo osjetljiva prema kemijskim polutantima, koja su pogodna za korištenje kao oranice, a zauzimaju približno 65,61 km², odnosno 40,72% područja Općine Jasenovac. Ograničeno obradiva tla (P3) u ukupnoj površini poljoprivrednog zemljišta zauzimaju zanemarivo malo zemljišta, manje od jedan posto.

Tla privremeno nepogodna za obradu zauzimaju cca 33,50 km², odnosno 20,64 %. To su tla slabo ili vrlo slabo drenirana s visokom razinom podzemne vode, stagnirajućom površinskom vodom i jako osjetljiva prema kemijskim polutantima. Ova tla se najčešće koriste kao šume, oranice i travnjaci.

Tla trajno nepogodna za obradu zauzimaju 48,42 km², odnosno 30,06% površine. To su tla sa stagnirajućim površinskim vodama, visokom razinom podzemne vode, vrlo slabo drenirana, vertična (sadrže više od 30% gline) i jako osjetljiva prema kemijskim polutantima. Ova tla se koriste kao travnjaci i šume.

Opća gospodarska obilježja oraničnih tala je prekomjerna vlažnost. Dodatno povećanje kvalitete oranica za 2-3 razreda može se postići uređenjem i hidromelioracijom zemljišta.

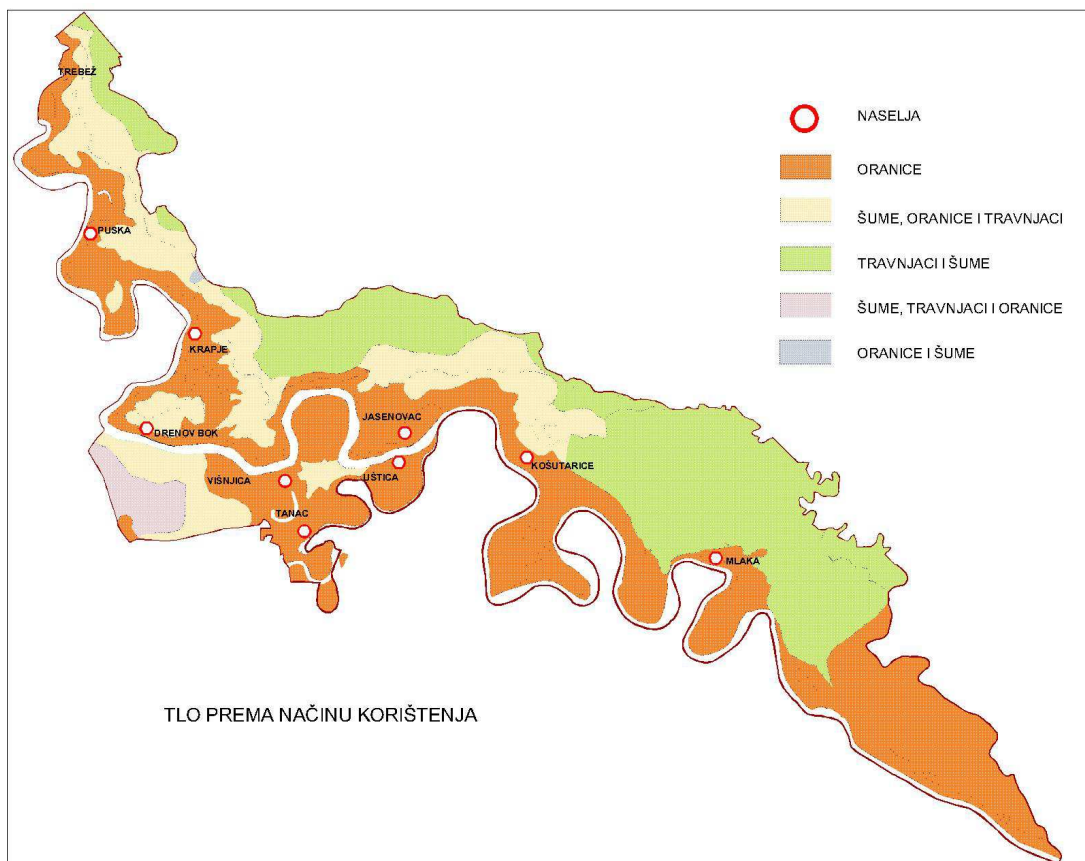
Značajne šumske površine svakako su važan razvojni resurs Općine Jasenovac. Šumskim zemljištem na području Općine Jasenovac gospodari Šumarija Jasenovac.

Gospodari se u tri gospodarske jedinice : «Grede –kamare», «Krapje Đol», te «Žabarski Bok». Sveukupno se gospodari s 6391,28 ha šumskog zemljišta , od čega je 5236,68 ha obraslog šumskog zemljišta, neobraslog proizvodnog 763,59 ha, neobraslog neproizvodnog 138,21 ha i neplodnog 252,80 ha zemljišta. Prosječna zaliha drva za Općinu Jasenovac iznosi 330 m³ /ha. Sastav šuma čine isključivo listače. Radi se uglavnom o vrijednim vrstama drveća kao što su hrast lužnjak i poljski jasen.

Problem predstavlja minirano područje u dvije gospodarske jedinice: Grede-kamare 996,22 ha i gospodarska jedinica «Krapje-đol» 240,63 ha, odnosno 19% šumskih površina kojima upravlja Šumarija.

U okviru granica Općine Jasenovac nalaze se 2 zajednička lovišta i djelomično tri državna lovišta, koja će biti osnova za razvitak lovnog gospodarstva.

Mogućnost razvitka riječnog prometa na rijeci Savi, te razvitka pograničnih funkcija i sadržaja dodatne su prednosti Općine Jasenovac.

Sl. 29.

Pored velikih zaliha voda u prirodnim vodotocima i retencijama, značajne su i količine podzemnih voda. Zalihe pitke podzemne vode važne su za rješavanje vodoopskrbe kako naselja tako i za potrebe tehnološke vode odgovarajućih gospodarskih djelatnosti.

1.1.4.2. Ocjena stanja, mogućnosti i ograničenja u razvoju u odnosu na demografske podatke

Na području Općine Jasenovac je tijekom cijelog 20. stoljeća prisutan depopulacijski proces, a u zadnja dva desetljeća stanje se drastično pogoršalo. Loša društveno-gospodarska situacija potaknula je fizički odljev mlađeg i radno sposobnog stanovništva. Osim toga na pad stanovništva su utjecala i ratna stradanja, procesi potaknuti ratnim zbivanjima, kao i relativno česte poplave.

Stanovništvo u Općini Jasenovac se kroz zadnjih deset godina smanjilo za 1208 stanovnika, odnosno za 33,56 % dok se u Županiji broj stanovnika smanjio za 26,16%.

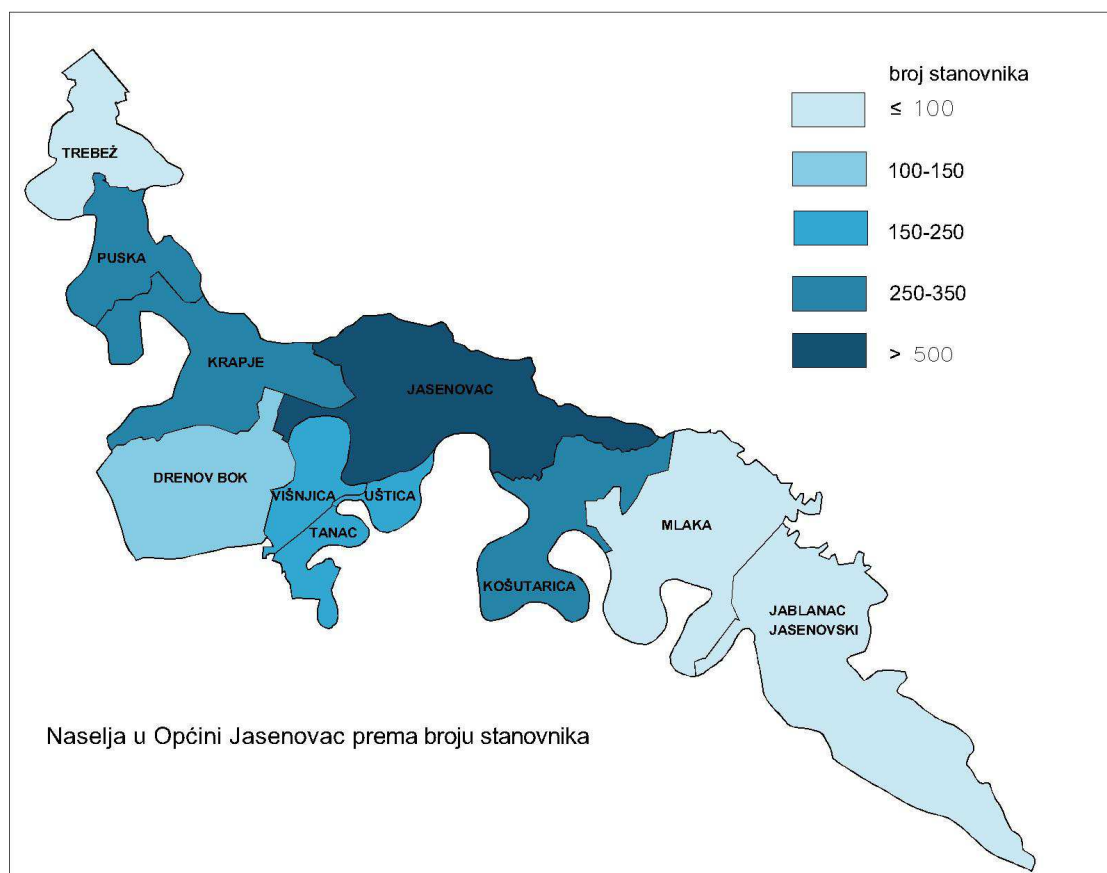
Najveći pad (apsolutnog) broja stanovnika (u razdoblju od 1991. – 2001. god.) imaju Jasenovac (374), Mlaka (328) i Uštica (250). Najmanji pad broja stanovnika imaju naselja Košutarica (5,98%), Puska (7,22%) i Trebež (8,3%).

Tanac je jedino naselje u kojem je evidentiran veći broj stanovnika i to za 5,03%.

Pad broja domaćinstava u odnosu na 1991. godinu je relativno niži nego stanovništva, zbog tendencije smanjenja prosječnog broja članova po kućanstvu (što je posljedica opadanja nataliteta). Broj domaćinstava 2001. godine, u odnosu na 1991. godinu je manji za 383 domaćinstava, odnosno za 29,06 %.

U tabelama u kojima se govori o domaćinstvu ili kućanstvu treba znati da se domaćinstvom ili kućanstvom u popisima smatra svaka obiteljska ili druga zajednica osoba koje zajedno stanuju i troše svoje prihode za podmirivanje osnovnih životnih potreba (stanovanje, prehrana i sl.), privatna i institucionalna, odnosno osoba koje u popisu naselja žive same i nemaju kućanstvo u drugom naselju Hrvatske ili inozemstvu (tkz. samačko kućanstvo).

OPĆINA JASENOVAC	Površina		STANOVNICI				STANOVI				DOMAĆINSTVA		Gustoća naseljenosti broj stan / km ²
			popis 1991.		popis 2001.		popis 1991.		popis 2001.		popis 1991.	popis 2001.	
	km ²	%	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%	broj	broj	
OPĆINA JASENOVAC UKUPNO	161,09	100	3599	100	2391	100	1506	100	1448	100	1318	935	14,84
Drenov Bok	17,77	11,03	222	6,17	143	5,98	135	8,96	117	8,08	94	68	8,05
Jasenovac	57,61	35,76	1154	32,06	780	32,62	464	30,81	424	9,28	440	316	13,53
Košutarica	14,11	8,76	301	8,36	282	11,79	136	9,03	159	0,98	118	108	19,99
Krapje	16,53	10,26	251	7,00	179	7,49	142	9,43	177	2,22	109	76	10,83
Mlaka	23,77	14,76	358	9,95	30	1,26	123	8,17	105	7,25	112	20	1,26
Puska	8,63	5,36	346	9,61	321	13,43	146	9,69	172	11,88	114	105	37,20
Tanac	3,63	2,25	159	4,42	167	6,98	62	4,12	54	3,73	51	56	46,00
Trebež	10,33	6,41	84	2,33	77	3,22	33	2,19	27	1,87	27	25	7,45
Uštica	2,65	1,65	464	12,89		8,95	182	12,0	138	9,53	166	91	80,75
Višnjica Uštica	6,06	3,76	260	7,21	198	8,28	83	5,51	75	5,18	87	70	32,67

Sl. 30.

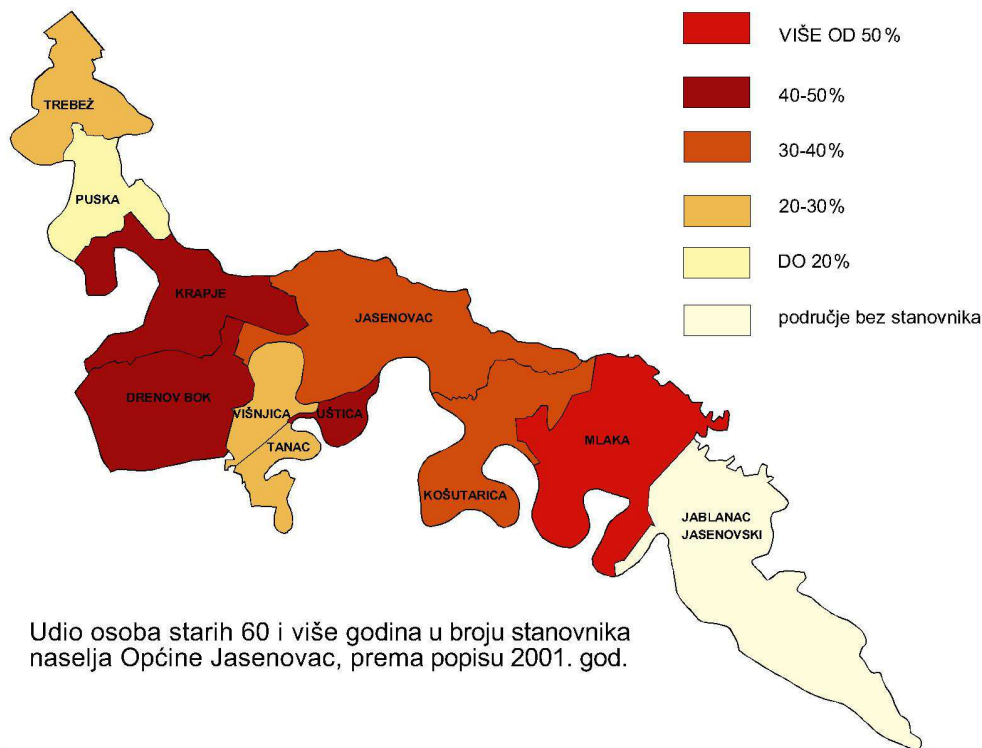
Osnovni demografski podaci pokazuju da su u skupini naselja u Općini Jasenovac najbrojnija mala naselja. Iz gornje tablice se vidi da samo jedno naselje ima više od 500 stanovnika (Jasenovac), a tek četiri naselja imaju više od 200 stanovnika (Košutarica, Puska, Uštica i Višnjica Uštička). Tri naselja imaju između sto i dvjesto stanovnika (Drenov Bok, Krapje, Tanac), dok dva naselja imaju manje od sto stanovnika (Mlaka i Trebež).

Stanovništvo pokazuje nepovoljna vitalna kretanja. Ovaj je prostor stalno bilježio prirodni pad stanovništva, jer je bilo više umrlih nego živorođenih, iako se u apsolutnom broju smanjuju obje ove skupine. Opadanje udjela mlađeg i povećanje udjela starog stanovništva u ukupnom stanovništvu Općine Jasenovac ukazuje na proces starenja stanovništva.

Naselje	Ukupan broj stanovnika	0-19 god.	20- 60 god.	60 i više god.	Koef. starosti*	Indeks starenja**
Drenov Bok	143	14	60	69	48,25	49,85
Jasenovac	780	154	380	246	31,54	159,74
Košutarica	282	66	126	90	31,91	136,36
Krapje	179	25	79	75	41,90	300,00
Mlaka	30	-	10	20	66,66	-
Puska	321	89	170	62	19,31	69,66
Tanac	167	38	82	47	28,14	123,68
Trebež	77	23	38	16	20,78	69,56
Uštica	214	33	90	91	42,52	275,75
Višnjica Uštička	198	45	102	51	25,76	113,33
Općina Jasenovac	2391	228	1137	767	35,67	

Koeficijent starosti* - pokazuje odnos broja stanovnika, odnosno udio (%) starih 60 i više godina prema ukupnom broju stanovnika.

Indeks starenja** - pokazuje odnos broja stanovnika, odnosno udio (%) starih 60 i više godina prema broju stanovnika starih od 0 do uključivo 19 godina života.

Sl. 31.

Po dobnom sastavu stanovništva (prema zadnjem popisu stanovništva 2001. god.) ovo područje pripada starom tipu populacije, odnosno populaciji duboke starosti. U Općini Jasenovac ukupno ima 228 mladih stanovnika ili 9,54% (dobna skupina od 0-19 godina), 1137 zrelog stanovništva ili 47,55 % (dobna skupina od 20-59 godina) i 767 starog stanovništva ili 32,07 % (dobna skupina 60 i više godina).

Takvo stanovništvo, s pretežito dovršenim profesionalnim ciklusom, redovito nije sklono novim poduzetničkim ili razvojnim rizicima i inovacijama ili drugim promjenama koje su nužne za pokretanje razvitka ovog područja. Podaci dobiveni anketiranjem stanovništva ovog područja (prilikom izrade studije Stanovništvo i naselja Lonjskog polja: Stanje i pretpostavke revitalizacije) pokazuju da je razina aspiracija stanovništva izrazito niska te da se, zapravo, u razvojnim inicijativama koje će se na ovom području pokretati moći računati s manje od 20% aktualnog stanovništva koje pokazuje neki oblik suvremenih materijalnih aspiracija.

Po spolnom sastavu stanovništva na ovom području živi više ženskog stanovništva. Žena je bilo 1268 ili 53,03%, a muškaraca 1123 ili 46,97%. Trostruko veći broj žena je u postfertilnoj dobi (50 i više godina starosti), nego u predfertilnoj dobi (0-14 god. starosti) što ukazuje na starost i minimalnu mogućnost reprodukcije stanovništva.

Naselje	Ukupan broj stanovnika	muško stanovništvo	ukupno žensko stanovništvo	predfertilna dob 0-14 god.	fertilna dob 15-49 god.	žensko stanovništvo staro 50 i više god.	% ženskog stanovništva starog 50 i više god.
Drenov Bok	143	69	74	5	17	52	70,27
Jasenovac	780	351	429	56	149	224	52,21
Košutarica	282	127	155	24	51	80	51,61
Krapje	179	89	90	9	22	59	65,55
Mlaka	30	15	15	0	1	14	93,33
Puska	321	170	151	19	71	61	40,40
Tanac	167	83	84	16	29	39	46,43
Trebež	77	35	42	9	22	11	26,19
Uštica	214	95	119	25	21	73	61,34
Višnjica Uštica	198	89	109	20	46	43	39,45
Općina Jasenovac	2391	1123	1268	183	429	656	51,74

Prirodno kretanje stanovništva od 1993. do 2001. godine u Općini Jasenovac:

Godine	Živorodeni	Mrtvorodeni	Umrli	Umrli dojenčad		Prirodni prirast	Brakovi		Vitalni indeks. (živorodeni na 100 umrlih)
				ukupno	0-6 dana		sklopljeni	rastavljeni	
1993.	15	-	36	1	1	-21	14	1	41,7
1994.	10	-	37	-	-	-27	9	-	27,0
1995.	12	-	53	1	1	-41	9	-	22,7
1996.	25	1	36	-	-	-11	23	3	69,4
1997.	32	-	46	-	-	-14	19	-	69,6
1998.	28	-	41	-	-	-13	12	1	68,3
1999.	33	-	43	-	-	-10	12	3	76,7
2000.	27	-	42	-	-	-15	16	3	64,3
2001.	21	-	45	-	-	-24	16	1	46,7

Stanovništvo u Općini Jasenovac, osim što je malobrojno (s malom socijalnom gustoćom) pogođeno je i stabilnim procesom gubitka vitalnog stanovništva. Iz gornje tabele se vidi da je zadnjih desetak godina prirodni prirast stanovništva konstantno negativan.

U mnogim naseljima posve je nejasna demografska perspektiva naselja (Mlaka, Krapje, Drenov Bok). Dugoročno promatrano, demografsko propadanje središnji je problem ovog područja. Buduće kretanje stanovništva i razvitak naselja u velikoj mjeri zavisi o razvitku ekonomskih prilika.

Međutim s obzirom na dobnu strukturu stanovništva čak i da pretpostavimo gospodarski napredak ovog područja prirodni prirast stanovništva nije vjerojatan bez značajnije imigracije.

1.1.4.3. Ocjena stanja, mogućnosti i ograničenja u razvoju u odnosu na gospodarske podatke

Unatoč činjenici da prostor Općine Jasenovac ima povoljan geografski položaj (relativna blizina Zagreba, položaj u središnjoj Hrvatskoj), prometno je relativno slabo povezan s ostalim dijelovima Hrvatske, a nedostaju i drugi komunalni i infrastrukturni sadržaji koji bi ovo područje učinili pogodnim za život.

Cjelokupno područje Općine Jasenovac je izrazito ruralno područje, te dominiraju mala ruralna naselja. Uspostaviti demografsku ravnotežu je prioritet bez kojeg nema razvitka ovog područja.

Općina Jasenovac ima dosta kvalitetnog poljoprivrednog zemljišta, te svakako treba poticati očuvanje tradicionalne poljoprivrede, ekološke proizvodnje prehrambenih i poljoprivrednih proizvoda, kao i tradicionalno stočarstvo koje čuva i potiče bioraznolikost. Problem je što preko 90% gospodarstava posjeduje manje od 3 ha poljoprivrednih površina. Gospodarstva koja raspoložu s više od 10 ha poljoprivrednih površina i imaju osnovne preduvjete tržne poljoprivredne proizvodnje čine samo 2% ukupnog broja gospodarstava.

Prema podacima Ureda za statistiku 2001. godine je na području Općine Jasenovac bilo zasijano 1797 ha zemljišta:

KULTURA	ZASIJANA POVRŠINA (ha)
žitarice	1228
industrijsko bilje	-
povrće	49
krmno bilje	115
ukupno zasijane površine	1797

U istoj godini prinosi po hektaru su bili sljedeći:

KULTURA	proizvodnja u t	prinos po ha u t
pšenica	1054	4,42
kukuruz	4547	5,84
krumpir	484	13,08
jabuke	54	16,26

Površine korištenih oranica i vrtova u Općini Jasenovac prema podacima Ureda državne uprave, Pododsjek za statistiku (1. lipnja 2003. god.), su sljedeće:

OPĆINA JASENOVAC	
KULTURA	POVRŠINA (ha)
Ukupno korištene oranice i vrtovi	1 084,67
Žitarice	713,47
Krumpir	1,19
Mahunasto povrće za suho zrno	0,59
Uljano sjemenje i plodovi	39,46
Šećerna repa	19
Krmno bilje	118,13
Povrće na oranicama	0,72
Ugari	192,11

Prema popisu od 2001. god. u Općini Jasenovac je evidentirano 152 stanovnika poljoprivrednika, a od 935 kućanstava svega 134 kućanstva je bilo bez zemlje. Najveći dio kućanstava raspolaže zemljištem manjim od 1,00 ha. Broj i udio poljoprivrednog stanovništva je u padu.

OPĆINA JASENOVAC	BROJ KUĆANSTAVA
bez zemlje	134
do 0,10 ha	117
0,11 do 0,50 ha	184
0,51 do 1,00 ha	155
1,01 do 3,00 ha	264
3,01 do 5,00 ha	47
5,01 do 8,00 ha	16
8,01 do 10,00 ha	3
preko 10,00 ha	15
Ukupno:	935

Prema evidenciji broja zaposlenih kod pravnih osoba za 2003. godinu, na području Općine Jasenovac je bilo samo 135 zaposlene osobe (navedeni broj zaposlenih ne uključuje zaposlene u obrtu i slobodnim profesijama, individualne poljoprivrednike, te zaposlene u policiji i obrani) i to u sljedećim privrednim granama:

PRIVREDNA GRANA	Zaposleni kod pravnih osoba za 2003. god.	
	Ukupno	Žene
poljoprivreda, lov i šumarstvo	38	8
građevinarstvo	1	0
trgovina na veliko i malo, popravak motornih vozila i motocikla, te predmeta za osobnu uporabu	5	1
hoteli i restorani	2	1
prijevoz, skladištenje i veze	3	1
javna uprava i obrana, obvezno socijalno osiguranje	8	8
obrazovanje	21	16
zdravstvena zaštita i socijalna skrb	2	2
ostale društvene, socijalne i osobne uslužne djelatnosti	55	13
UKUPNO:	135	50

Stanovništvo prema glavnim izvorima sredstava za život i spolu u Općini Jasenovac prikazano je u sljedećoj tabeli:

	Spol	Ukupan broj stanov.	Prihodi od rada	Prihodi od rada i mirovina	Prihodi od rada i ostali prihodi (soc. naknada prih. od imov. i sl.)	Glavni izvori sredstava za život								
						samo mirovina	mirovina i soc. naknada	mirov. i ost. prihodi (naknada od imovine i sl.)	samo socijalna naknada	samo prihodi od imovine	samo povremena potpora drugih	ostali prihodi	bez prihoda	nepoznato
Jasenovac	sv	2391	546	14	43	623	9	16	43	-	29	45	902	121
Postotak		100,0	22,84	0,59	1,80	26,06	0,38	0,67	1,80	-	1,21	1,88	37,73	5,6
Svega	m	1123	383	8	30	293	4	3	18	-	9	25	316	34
Postotak		100,0	34,11	0,71	2,67	26,09	0,36	0,27	1,60	-	0,80	2,23	28,14	3,03
Svega	ž	1268	163	6	13	330	5	13	25	-	20	20	586	87
Postotak		100,0	12,85	0,47	1,03	26,03	0,39	1,03	1,97	-	1,58	1,58	46,21	6,86

U sljedećoj tabeli prikazano je aktivno stanovništvo prema pretežitoj aktivnosti u Općini Jasenovac (popis 2001. god.):

OPĆINA JASENOVAC aktivno stanovništvo	
Svega	560
Zaposleni u bilo kojem sektoru vlasništva	468
Samozaposleni, ne zapošljavaju radnike	8
individualni poljop. ne zapošljavaju radnike	56
Samozaposleni, zapošljavaju radnike	8
Individualni poljopr. i zapošljavaju radnike	-
Rade samo po ugovoru ili dobivaju naknadu u gotovini	10
Pomažući članovi obitelji, u poduzeću, obrtu i sl.	1
Pomažući članovi obitelji na poljoprivrednom gospodarstvu	2
ostali zaposleni	7
Nezaposleni ukupno	200

Forsiranje industrijskog i urbanog razvitka u drugoj polovici prošlog stoljeća, te zapostavljanje ruralnih područja i poljoprivrede na malim obiteljskim posjedima rezultiralo je degradacijskim procesima koji se i danas očituju u demografskom i gospodarskom nazadovanju područja Općine Jasenovac. Proces akulturacije uvjetuje ubrzano propadanje jakog identiteta socio-kulturnog sklopa koji još postoji na ovom području.

Prostorni problemi ovog područja očituju se kroz napuštanje i zapuštanje postojećih stambenih i gospodarskih objekata, naselja i poljodjelskog zemljišta, kroz njihovu neadekvatnu rekonstrukciju ili neprimjerenu izgradnju, te kroz neodgovarajuće unošenje novih sadržaja i aktivnosti u tradicijski, ruralni prostor.

Sl. 32. Propadanje drvenih stambenih objekata

Sl. 33. Neprimjereno korištenje betonskih prefabriciranih elemenata

Negativne socijalne i gospodarske posljedice ostavila su i ratna razaranja. U ratnim razaranja nastale su goleme štete na infrastrukturnim – cestovnim, željezničkim i riječnim, energetskim, vodoopskrbnim i telekomunikacijskim sustavima. Prilikom ratnih djelovanja došlo je do zagađenja prostora (tlo, voda) minskim poljima, štetnim i otrovnim kemikalijama, građevinskim materijalom, kao i do uništenja dijela biljnog i životinjskog svijeta na dijelovima koji su bili okupirani. Još i danas ima minski sumnjivih prostora u naseljima: Drenov Bok, Jasenovac, Košutarica, Tanac, Uštica i Višnica Uštica.

Područje Općine Jasenovac pripada problemskim cjelinama sljedećih zajedničkih obilježja:

- ratom zahvaćena područja,
- područja uz državnu granicu,
- ruralni prostor.

Općina Jasenovac je svrstana u I. skupinu područja državne skrbi kojoj pripadaju područja gradova i općina koja su bila okupirana u Domovinskom ratu i koja su uz državnu granicu, a gradsko odnosno općinsko središte nije udaljeno od granice više od 15 km zračne linije i nema više od 5000 stanovnika prema popisu 1991. godine. Tijekom Domovinskog rata Općina Jasenovac je pretrpjela velika oštećenja kako infrastrukturnih sustava, stambenih, gospodarskih i drugih objekata, tako i na prirodnoj baštini. Negativna demografska kretanja već prisutna na ovom području tijekom ratnih godina su se pojačala.

Kao što vidimo zaostajanje u gospodarskom, socijalnom, demografskom i ukupnom razvoju rezultat je brojnih čimbenika. Zakonom o područjima posebne državne skrbi (NN /96, 88/02) predviđene su mjere za poboljšanje i ubravanje razvoja tog područja.

Nizom mjera i olakšica (porezne povlastice, carinske povlastice, slobodne zone, posebne poticajne mjere) nastoji se osigurati ravnomjeran i usklađen razvoj tih područja i potaknuti povratak, ostanak i naseljavanje stanovništva.

Međutim, upravo ta niska gustoća naseljenosti, prometna i socijalna izoliranost, česte poplave, te sve manja poljoprivredna aktivnost razlozi su zbog kojih je ovaj prostor ostao sačuvan kao vrlo kvalitetan i prepoznatljiv pejzaž, zdrav i uglavnom neizagađen. Sačuvane su neke gospodarske djelatnosti i iskustva, pogotovo određene poljoprivredne tehnike i kulture koje su specifične za poplavna područja.

Razvojne mogućnosti ovog prostora su:

- valorizacija vrijednosti parka prirode Lonjsko Polje
- mogućnosti razvoja seoskog i edukativnog turizma
- specifična tradicionalna poljoprivredna proizvodnja (zdrava hrana)
- razvoj tradicijskih obrta i zanatstva
- razvoj šumarstva
- razvoj pograničnih funkcija i sadržaja
- mogućnost razvitka rječnog prometa
- razvitak male privrede na bazi ratarskih , stočarskih i drugih proizvoda i resursa s ovog područja.

Očuvana iznimna prirodna bogatstva, specifični prirodni uvjeti za (polu)slobodan uzgoj autohtonih vrsta stoke, te vrijedno graditeljsko nasljeđe koje ubrzano propada i koje što prije treba zaštititi, resursi su na kojima treba temeljiti razvitak poljoprivrede i turizma u Općini Jasenovac.

Zaštita prirodnog okoliša i podizanje kvalitete života stanovništva važne su okosnice razvitka ovog prostora. Važno je daljnje očuvanje i revitalizacija tradicionalne poljoprivredne proizvodnje, kao jedne od osnovica održanja ovog zaštićenog eko sustava, te ekološka proizvodnja prehrambenih i poljoprivrednih proizvoda i razvoj ekološkog turizma.

Značajan resurs ovog prostora su šume zbog kvalitetne drvne mase, mogućnosti lova i turizma. Perspektiva je u što boljem iskorištavanju drvne mase kvalitetnim prikrajanjem drvnih sortimenata, te u što boljem iskorištenju drvne biomase izradom komposta, briketa i sl.

Ograničenja u razvoju Općine Jasenovac su:

- posljedice velikih ratnih razaranja koja do danas nisu u cjelosti sanirane,
- nepristupačne minirane površine,
- demografska stagnacija u proteklom razdoblju
- nerazvijenost mreže naselja, funkcija i gospodarstva
- periferni položaj u odnosu na glavne pravce razvoja.

Kako bi se u tradicionalnom poljodjelstvu ostvarili bolji rezultati potrebno ga je kontrolirano osuvremenjivati:

- uvođenjem novih tehnika, te modernizacijom tradicionalnih u ratarskoj i stočarkoj proizvodnji
- uvođenjem eventualno novih proizvoda (ili ponovno uvođenje starih, zaboravljenih kultura i domaćih životinja
- promjenama u agrarnoj strukturi.

Posebne okolnosti zbog kojih ovom području treba dati prioritet u razvoju su:

- prisutnost posebno vrijednih , nacionalnih ili regionalnih resursa na području,
- vrijednost područja u obrambenoj strategiji zemlje,
- infrastrukturna opremljenost područja,
- prisutnost posebnih društvenih skupina ili aktera navlastito zainteresiranih za revitalizaciju pojedinog lokalnog područja,
- vrijednost područja u nacionalnom pamćenju i nacionalnoj tradiciji.

2. CILJEVI PROSTORNOG RAZVOJA I UREĐENJA

2.1. CILJEVI PROSTORNOG RAZVOJA ŽUPANIJSKOG ZNAČAJA

2.1.1. Razvoj naselja posebnih funkcija i infrastrukturnih sustava⁸

Broj i veličina naselja osnovni su pokazatelji naseljenosti, koji odražavaju sve karakteristike minulog razvoja, a istovremeno su i jedan od čimbenika budućeg razvoja.

Sisačko-moslavačka županija je područje malih naselja i disperzne naseljenosti, što je otežavajuća okolnost u uređenju prostora, jer je otežana izgradnja komunalne infrastrukture, kao i cjelokupna organizacija prostora.

Razvoj naselja u Sisačko – moslavačkoj županiji detaljnije je obrađen kroz "Studiju naselja Sisačko-moslavačke županije". Studija je napravljena na bazi prijašnjih popisa stanovništva, prikupljenih podataka i procjene broja stanovnika za 1997. godinu.

Analizom prikupljenih podataka, uzimajući u obzir poznata objektivna ograničenja Studijom se pokušalo sagledati trend razvoja naselja do 2005. godine.

U Općini Jasenovac samo je naselje Jasenovac 1991. god. imalo više od 1000 stanovnika. Najveći broj naselja je imao između 100 i 500 stanovnika. Kako je u međuvremenu (2001. godine) napravljen novi popis stanovništva vidimo da se porast stanovništva nije u skladu s očekivanim prema Studiji.

Broj naselja i broj stanovnika u 1991. godini:

OPĆINA JASENOVAC			
Broj stanovnika prema veličini naselja 1991. godine	Broj naselja	Broj stanovnika	Udio u ukupnom broju stanovnika
1 – 100 stanovnika	1	84	2,3
101 – 500 stanovnika	8	2361	65,6
501 – 1.000 stanovnika			
1.001 – 2.000 stanovnika	1	1154	32,1
2.001 – 5.000 stanovnika			
5.001 – 10.000 stanovnika			
10.001 – 30.000 stanovnika			
30.001 – 100.000 stanovnika			
SVEUKUPNO	10	3599	100

⁸ Korišteni su podaci iz "Studija naselja Sisačko-moslavačke županije", CPA d.o.o., Zagreb, 1997.

Procjena broja stanovnika po naseljima u Općini Jasenovac prema procjeni Studije za 1997. godinu:

OPĆINA JASENOVAC			
Broj stanovnika prema veličini naselja 1997. godine	Broj naselja	Broj stanovnika	Udio u ukupnom broju stanovnika
1 – 100 stanovnika	2	110	3,7
101 – 500 stanovnika	7	1940	65,80
501 – 1.000 stanovnika	1	900	30,50
1.001 – 2.000 stanovnika			
2.001 – 5.000 stanovnika			
5.001 – 10.000 stanovnika			
10.001 – 30.000 stanovnika			
30.001 – 100.000 stanovnika			
SVEUKUPNO	10	2950	100,00

Broj stanovnika prema popisu stanovništva iz 2001. godine.

OPĆINA JASENOVAC			
Broj stanovnika prema veličini naselja 2001. godine	Broj naselja	Broj stanovnika	Udio u ukupnom broju stanovnika
1 – 100 stanovnika	2	107	4,48
101 – 500 stanovnika	7	1504	62,90
501 – 1.000 stanovnika	1	780	32,62
1.001 – 2.000 stanovnika			
2.001 – 5.000 stanovnika			
5.001 – 10.000 stanovnika			
10.001 – 30.000 stanovnika			
30.001 – 100.000 stanovnika			
SVEUKUPNO	10	2391	100,00

Predviđeni broj naselja i broj stanovnika po naseljima u Općini Jasenovac prema procjeni Studije za 2005. godinu:

OPĆINA JASENOVAC			
Broj stanovnika prema veličini naselja 2005. godine	Broj naselja	Broj stanovnika	Udio u ukupnom broju stanovnika
1 – 100 stanovnika	2	200	5,39
101 – 500 stanovnika	7	2210	59,57
501 – 1.000 stanovnika			
1.001 – 2.000 stanovnika	1	1300	35,04
2.001 – 5.000 stanovnika			
5.001 – 10.000 stanovnika			
10.001 – 30.000 stanovnika			
30.001 – 100.000 stanovnika			
SVEUKUPNO	10	3710	100,00

Analizom stanja po jedinicama lokalne uprave i samouprave (prema podacima iz 1991. godine), uz pretpostavku da se naselja veličine do 1000 stanovnika ne smatraju urbaniziranim, barem ne u potpunosti, dobiva se da je samo samo 6% područja Županije urbanizirano. Općina Jasenovac s jednim naseljem preko tisuću stanovnika ima urbaniziranost od 10%. Prema popisu stanovnika iz 2001. god. Općina Jasenovac spada u potpuno neurbanizirana područja jer nema niti jedno naselje preko 1000 stanovnika.

Studijom se pretpostavlja da će 2005. godine urbaniziranost Općine Jasenovac opet biti 10%, međutim iz današnjih podataka vidimo da je to očekivanje nerealno.

NAZIV GRADA ILI OPĆINE	POSTOTAK URBANIZIRANOSTI		POVEĆANJE / SMANJENJE
	1991. GODINA	2005. GODINA	
GRAD GLINA	1,4	1,4	0
GRAD HRVATSKA KOSTAJNICA	14,3	14,3	0
GRAD KUTINA	8,7	8,7	0
GRAD NOVSKA	17,4	8,7	- 8,7
GRAD PETRINJA	3,7	3,7	0
GRAD SISAČ	19,4	20,6	+ 1,2
OPĆINA DONJI KUKURUZARI	0	6,7	+ 6,7
OPĆINA DVOR	1,6	1,6	0
OPĆINA GVOZD	5,3	0	- 5,3
OPĆINA HRVATSKA DUBICA	16,7	16,7	0
OPĆINA JASENOVAC	10,0	10,0	0
OPĆINA LEKENIK	6,3	6,3	0
OPĆINA LIPOVLJANI	25,0	25,0	0
OPĆINA MAJUR	0	0	0
OPĆINA MARTINSKA VES	0	0	0
OPĆINA POPOVAČA	23,1	15,4	- 7,7
OPĆINA SUNJA	2,5	2,5	0
OPĆINA TOPUSKO	6,3	6,3	0
OPĆINA VELIKA LUDINA	0	0	0
UKUPNO	6,0	5,5	- 0,5

Usporedba urbaniziranosti Županije 1991. -2005. godine

Pomoću određenih pokazatelja i kriterija vrednovan je prostor Sisačko-moslavačke županije s ciljem da se što preciznije odrede predispozicije i potencijali pojedinih prostora za razvoj, te da se identificiraju područja i naselja s teškoćama u razvoju.

U Općini Jasenovac jedno naselje je svrstano među naselja koja izrazito nazaduju u razvitku, jedno u naselja koja zaostaju u razvitku, a za ostala naselja je procijenjeno da imaju mogućnost uravnoteženog razvitka.

Predviđene razvojne promjene naselja prikazane su u sljedećoj tabeli:

RAZVOJNE PROMJENE NASELJA U SISAČKO- MOSLAVAČKOJ ŽUPANIJI
U RAZDOBLJU 1991. - 2005. GODINE

NAZIV GRADA ILI OPĆINE	BROJ NASELJA							
	IZRAZITO NAZADOVANJE U RAZVITKU		ZAOSTAJANJE U RAZVITKU		STAGNACIJA PROCESA RAZVOJA		URAVNOTEŽENI RAZVITAK NASELJA	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
GRAD GLINA	48	69,5	20	29,0	1	1,5	0	0
GRAD HRVATSKA KOSTAJNICA	3	42,8	3	42,8	0	0	1	14,4
GRAD KUTINA	0	0	13	56,5	6	26,1	4	17,4
GRAD NOVSKA	6	26,1	6	26,1	11	47,8	0	0
GRAD PETRINJA	33	60,0	14	25,4	4	7,3	4	7,3
GRAD SISAČ	4	11,7	10	29,4	9	26,5	11	32,4
OPĆINA DONJI KUKURUZARI	1	6,7	1	6,7	8	53,3	5	33,3
OPĆINA DVOR	58	90,6	6	9,4	0	0	0	0
OPĆINA GVOZD	19	100,0	0	0	0	0	0	0
OPĆINA HRVATSKA DUBICA	4	66,7	2	33,3	0	0	0	0
OPĆINA JASENOVAC	1	10,0	1	10,0	0	0	8	80,0
OPĆINA LEKENIK	2	12,6	4	25,0	7	43,7	3	18,7
OPĆINA LIPOVLJANI	0	0	1	25,0	1	25,0	2	50,0
OPĆINA MAJUR	9	90,0	1	10,0	0	0	0	0
OPĆINA MARTINSKA VES	0	0	6	35,3	10	58,8	1	5,9
OPĆINA POPOVAČA	0	0	2	15,4	8	61,5	3	23,1
OPĆINA SUNJA	28	70,0	0	0	4	10,0	8	20,0
OPĆINA TOPUSKO	10	62,5	3	18,7	3	18,8	0	0
OPĆINA VELIKA LUDINA	0	0	7	63,6	2	18,2	2	18,2
UKUPNO ŽUPANIJA	215	48,8	100	22,7	74	16,8	51	11,6

Očekivana su sljedeća kretanja stanovništva u Općini Jasenovac:

NAZIV OPĆINE ILI GRADA	POPIS NASELJA PREMA VELIČINI NASELJA 2005. GODINE				
	1-100	101-500	501-1.000	1.001-2.000	2.001-5.000 5.001-10.000 10.001-30-000 30.001 i više
OPĆINA JASENOVAC	MLAKA TREBEŽ	DRENOV BOK KOŠUTARICA KRAPJE PUSKA TANAC UŠTICA VIŠNJICA UŠTIČKA		JASENOVAC	

Temeljem izvršenih analiza razvoja naselja Studijom naselja je prikazana određena funkcionalno organizacijska shema naselja koja za područje Općine Jasenovac određuje sljedeća potencijalna središta razvoja:

FUNKCIONALNA SHEMA NASELJA NA PODRUČJU OPĆINE JASENOVAC
(izostavljena su naselja ispod 200 stanovnika)

LOKALNO SREDIŠTE VI. REDA važnija općinska središta i važnija ostala naselja	OSTALA VEĆA NASELJA VII. REDA samostalna statistička naselja više od 200 stanovnika
JASENOVAC	DRENOV BOK
	KOŠUTARICA
	KRAPJE
	PUSKA
	UŠTICA

Prometnom studijom Sisačko-moslavačke županije»⁹ detaljno je analiziran prometno-geografski položaj Županije, te ratne štete nastale na prometnom sustavu.

Cestovni promet mora omogućiti skladan i optimalan policentrički razvitak, te kvalitetno povezati sva naselja i središte Općine s ostalim dijelovima Županije.

Najvažnija prometnica koja prolazi ovim područjem je državna cesta D-47 na pravcu Dvor-Hrv. Kostajnica- Hrv. Dubica –Jasenovac- Novska –Lipik – V. Zdenci. Predviđa se uređenje kritičnih dionica ove ceste radi povećanja sigurnosti i kapaciteta, te izgradnja potrebnih obilazaka.

Za kvalitetno povezivanje tokova unutar Županije nužno je urediti i preostalu cestovnu mrežu, kao i urediti i izgraditi potrebnu infrastrukturu.

U daljnjem planiranju poboljšanja prometne infrastrukture svakako treba uzeti u obzir sljedeće ciljeve razvitka prometnog sustava:

- omogućiti izgradnju magistralne prometne infrastrukture,
- predložiti mogućnost unapređenja sekundarnih međuregionalnih razvojno- prometnih pravaca, te regionalnih pravaca prvenstveno u funkciji dnevnih migracija stanovništva,
- omogućiti razdvajanje dalekog od izvorišno-ciljnog prometa prije njegovoga kontakta s urbanom strukturom,
- predložiti takvu mrežu koja će kao nositelj prometne ponude Županije omogućiti siguran, vremenski racionalan i udoban promet,
- uspostaviti kontinuitet funkcionalnih i sigurnih glavnih pješačkih, biciklističkih i motornih komunikacija u gradovima,
- centralne gradske jezgre sačuvati od negativnih utjecaja individualnog motornog prometa osiguravajući njihovo povezivanje s ostalim prostorom linijama javnog gradskoga prijevoza, a sve njihove površine namijeniti prometu pješaka,
- koncipirati mrežu linija javnoga gradskoga cestovnog prijevoza putnika u gradovima ili među gradovima, koja će omogućiti najbrže povezivanje svih gradskih i prigradskih zona međusobno.

Postojeća željeznička pruga Zagreb - Novska – Slavonski Brod s krakovima preko Siska i Sunje, te preko Dugog Sela, ostaju okosnice šireg prometnog sustava, te se predviđa njena modernizacija.

U granicama Županije rijeka Sava sužbeno je plovna za trgovačke brodove od ušća Velikog Struga do ušća Kupe (cca 117 km). Temeljem Europskog ugovora o glavnim unutarnjim plovnim putovima od međunarodnog značenja (AGN, potpisan u Helsinkiju 1997. god.) plovni put rijeke Save do Siska s lukom Sisak uvršten je u europsku mrežu plovnih putova VII dunavskog koridora.

⁹ "Prometna studija Sisačko-moslavačke županije", IGH – Zavod za prometnice, Zagreb, 1997.

Planira se rijeku Savu uvrstiti u Europski sporazum o plovnim putevima od međunarodnog značenja kao međunarodni plovni put IV klase, što znači da će se osigurati gabariti za plovidbu plovnih jedinica od 1000-1500t nosivosti.

Prometni potencijal Županije je mogućnost kombiniranja željezničkog i riječnog prometa koridorom Jadran-Podunavlje za što je važna pretpostavka izgradnja kanala Dunav-Sava, te kanaliziranje rijeke Save.

2.1.2. Racionalno korištenje prirodnih izvora

Osnovni cilj ovog Plana je racionalnim korištenjem prostora postići učinkovitiju funkcionalnu organizaciju i štednju resursa.

Značajna prirodna osnova područja Općine Jasenovac su kvalitetno poljoprivredno tlo, šumsko zemljište, pitka voda, očuvana biološka i životinjska raznolikost. Utvrđivanjem zona vrijednih resursa ovim Planom omogućit će se njihova zaštita.

Strateški cilj je da se značajnije ne mijenja bilanca osnovnih kategorija korištenja prostora, osobito ne na štetu prirodnih resursa od osobitog značenja i vrijednosti. Poboljšanjem kvalitativnih značajki i racionalnijim korištenjem već angažiranog prostora spriječit će se zauzimanje novih šumski, poljodjelskih i drugih vrijednih površina. Racionalnim korištenjem treba se sačuvati poljoprivredno tlo kao prirodna osnova. U svrhu očuvanja vrijednih resursa Planom će biti određena područja vrijednih resursa na kojima je isključena prenamjena prostora.

Gospodarske djelatnosti će se locirati u već postojećim zonama tih djelatnosti (po potrebi i proširiti postojeće zone) i tamo gdje već postoji infrastruktura, bez zauzimanja novih površina šuma i vrijednih poljodjelskih površina.

Kvalitetna opskrba vodom područja Općine Jasenovac, uz održivo gospodarenje vodama jedan je od ciljeva ovog Plana. Kriterij racionalnog gospodarenja vodom podrazumjeva rješenje distribucije vode u okviru minimuma dopuštenih gubitaka vode, svođenje potrošnje vode na stvarne potrebe komunalnog standarda, prihvatljiv utrošak električne energije i sl. Osigurati će se zaštitne zone izvorišta kako bi se očuvala kvaliteta vode.

2.1.3. Očuvanje ekološke stabilnosti i vrijednih dijelova okoliša

U ostvarivanju zaštite prostora ovim Planom se slijedi stav da se sve nove aktivnosti u prostoru usuglašavaju s naprednim europskim ekološkim kriterijima, a da se postojeće stanje, tamo gdje se utvrdi potreba, postupno i što prije sanira, kako bi se učinkovito očuvao prostor i postigla viša i ujednačenija razina kvalitete života na ovom području.

Kako se Općina Jasenovac najvećim dijelom svoje površine nalazi u Parku prirode Lonjsko polje strateški cilj je da se značajnije ne mijenja bilanca osnovnih kategorija korištenja prostora, osobito ne na štetu prirodnih resursa od osobitog značenja i vrijednosti, nego da se poboljšavaju kvalitativne značajke i racionalno koristi već angažirani prostor.

Niti jedna djelatnost na ovom području ne smije trajno poremetiti prirodne režime na području Općine Jasenovac, a prirodna raznolikost se treba očuvati i zaštititi biotički potencijal karakterističan za ovo područje.

2.2. CILJEVI PROSTORNOG RAZVOJA OPĆINSKOG ZNAČAJA

2.2.1. Demografski razvoj

Prema podacima zadnjeg popisa stanovništva 2001.godine na području Općine Jasenovac živi 2391 stanovnika, a u najvećem naselju i općinskom središtu Jasenovac živi 780 stanovnika.

Stanovništvo u Općini Jasenovac se u razdoblju od 1991-2001. godine smanjilo za 1208 stanovnika, odnosno za 33,56 % dok se u Županiji broj stanovnika smanjio za 26,16%.

OPĆINA	mat. broj naselja	NASELJE	broj stalnih stan. 1991.	% poljop. stan.	% radn. koji rade u mjestu stano.	% radn. u aktiv. stan.	% dom. bez polj. posj.	broj poljop. stan.
JASENOVAC	14826	Drenov Bok	222	45,15	11,54	24,53	11,70	93
	25810	Jasenovac	1154	8,09	53,85	74,54	42,05	89
	30953	Košutarica	301	5,76	4,92	69,32	11,86	16
	31780	Krapje	251	52,77	12,5	27,97	12,84	124
	41491	Mlaka	358	33,13	8,00	42,37	9,82	109
	52957	Puska	346	48,13	10,42	32,65	14,04	154
	64491	Tanac	159	5,73	7,41	73,97	5,88	9
	65374	Trebež	84	43,04	7,69	31,71	18,52	34
	66885	Uštica	464	3,04	4,46	84,85	17,47	13
69604	Višnjica Uštica	260	3,36	3,17	85,14	21,84	8	
UKUPNO OPĆINA JASENOVAC			3599	19,26	26,14	58,32	23,29	649

Prema sastavu stanovništva 1991. godine bilo je 58,32% radnog aktivnog stanovništva, od čega je 20,03% bilo zaposleno u primarnoj djelatnosti, 15,17% u sekundarnoj djelatnosti, te 52,95% u tercijalnim djelatnostima.

Tabela prirodnog kretanja stanovništva za razdoblje od 1991.-1997. godine pokazuje da je u tom razdoblju prirodni priraštaj bio negativan odnosno da je iznosio -174. Mali broj živorođenih (130), te veliki broj umrlih (304) karakteristika je stare populacije.

Naselje	Prirodno kretanje stanovništva 1991.-1997. godine									
	1991.	1992.	1993.	1994.	1995.	1996.	1997.	Ukupno 1991.-1997.		
	Pr	Pr	Pr	Pr	Pr	Pr	Pr	N	M	Pr
DRENOV BOK	-3	-4	-5	-3	-2	-2	-5	2	26	-24
JASENOVAC	-7	-1	-7	-8	-14	1	-1	53	90	-37
KOŠUTARICA	-3	0	-6	-4	-6	-1	0	12	32	-20
KRAPJE	-7	-6	-6	-3	-6	-3	-7	15	53	-38
MLAKA	-3	0	0	0	-2	-2	0	0	7	-7
PUSKA	-10	-3	-1	-2	-5	5	2	22	36	-14
TANAC	-4	0	1	-2	0	-2	2	8	13	-5
TREBEŽ	0	-1	0	-2	0	-2	0	0	5	-5
UŠTICA	-8	0	1	-2	-5	-1	-1	6	22	-16
VIŠNJICA UŠTIČKA	-1	1	2	-1	-1	-4	-4	12	20	-8
Ukupno općina JASENOVAC	-46	-14	-21	-27	-41	-11	-14	130	304	-174

Uzajamna povezanost i uvjetovanost gospodarskog i demografskog razvitka temelj je razvojnog planiranja. Za gospodarsku revitalizaciju područja potrebno je radno sposobno stanovništvo na ukupnoj razini, od kojih jedan dio ima managerske sposobnosti za uvođenje novih proizvodnih programa. Posebnim poticajima potrebno je osigurati povratak radno sposobnog stanovništva u mjesta rođenja ili u neka druga područja.

Oblik demografske obnove Županije ne smije se stoga ograničiti samo na klasično poticanje reprodukcije stanovništva, koje može dati rezultate samo u dužem vremenskom razdoblju, a nema sigurnosti da brojnije mlađe generacije neće emigrirati iz tog područja. Stoga je potrebno primjenjivati različite oblike obnove, uključujući i druge oblike gospodarske i općenito ukupne revitalizacije:

1. Potrebno je postaviti okvire gospodarske revitalizacije, naročito južnog dijela Županije, čime se posredno ostvaruju uvjeti za veću reprodukciju malobrojnog reprodukcijски sposobnog stanovništva i dolazak novog stanovništva.
2. Opći okviri obnove znače primarno omogućavanje ostanka stanovništva, jer je emigracija mlađeg, obrazovanijeg i reprodukcijски sposobnog stanovništva najveća prepreka svakoj demografskoj obnovi. Potrebno je omogućiti uvjete gospodarskog razvoja u kojem domicilna populacija nema prirodni pad stanovništva.
3. Povratak prognanika, izbjeglica i raseljenih osoba prvenstveno će značiti povećanje brojnog stanja populacije no, s obzirom na primarni povratak uvjetno starijih osoba i očekivani nepotpuni povratak, neće bitnije utjecati na znatniju promjenu reprodukcijски kretanja.
4. Moguće mjere revitalizacije morale bi omogućiti zapošljavanje i stambeno zbrinjavanje u županijskim područjima posebne državne skrbi iz sredstava socijalnog i gospodarskog programa.
5. Demografska obnova županijskog područja u trenutnim demografskim uvjetima može se temeljiti na ostanku novopridošlog stanovništva iz Bosne i Hercegovine, povratku dijaspore i omogućavanju dolaska novog obrazovanijeg, mlađeg i reproduktivno sposobnog stanovništva.
6. Ostanak novopridošlog stanovništva iz Bosne i Hercegovine mora se rješavati njihovim zbrinjavanjem, resocijalizacijom, akulturacijom i integracijom u novu sredinu. Ova populacija dolazi iz područja nekoliko puta veće reprodukcije i može određeno vrijeme zadržavati reprodukcijски okvir i navike sredina iz kojih su došli, te postati nositelj reprodukcije na području Županije.
7. Povratak stanovnika s rada u inozemstvu nije intenzivan (oko 4,5 % ukupnog stanovništva), te neće bitnije utjecati na promjene postojećih procesa.
8. Znatna broj hrvatskih iseljenika u raznim dijelovima svijeta objektivno predstavlja drugu važnu populaciju, uz onu novopridošlu iz Bosne i Hercegovine, kao potencijalnu u demografskoj obnovi Hrvatske. Zakonom o područjima posebne državne skrbi potrebno je riješiti ključno pitanje kako taj potencijal privući u Sisačko - moslavačku županije.
9. Potpuno je jasno da se demografska obnova Županije može provoditi u sklopu gospodarske obnove, kao njen integralni dio i važna pretpostavka svakog planiranja u prostoru.

2.2.2. Odabir prostorno razvojne strukture

Provođenje prostornog razvitka vezano je na jačanje materijalne osnove Općine Jasenovac uz pretpostavku da će dostići stupanj razvijenosti koji omogućava ostvarenje većine ciljeva i interesa u prostoru.

Uvažavajući prostorna, demografska i financijska ograničenja, te dugo vrijeme potrebno za željene pozitivne promjene Planom se opredjeljuje za prioritetno osposobljavanje i poboljšanje postojeće prostorno razvojne strukture, te izvedbu nedostajućih sustava o kojima ovisi razvoj u širem prostoru.

Prioriteti se odnose na one programe koji će dati brze pozitivne ekonomske učinke, utjecati na pokretanje pozitivnih gospodarskih aktivnosti i zaustavljanje negativnih kretanja u prostoru.

Prioritetni zahvati usmjerit će se po sljedećim načelima:

- tehnološka i organizacijska poboljšanja na infrastrukturi
- korištenje rezervi postojećih naselja za razne djelatnosti i stanovanje
- prilagođavanje uslužnih i društvenih djelatnosti prostornim ograničenjima (planirane dnevne migracije)
- usmjeravanje izgradnje u zone s dovoljnim kapacitetima postojeće infrastrukture, te izgradnja potrebne infrastrukture radi stvaranja uvjeta za razvoj, osobito na područjima oživljavanja gospodarstva i naseljavanja
- sanacija područja i mjesta izrazite ugroženosti okoliša
- rezervacija i ograničeno korištenje prostora potencijalnog razvoja (turizam, infrastruktura, vodni resursi) koji se ne može realizirati u predvidivom razdoblju i za koje ne postoji dovoljan stupanj istraženosti.

Osnovni cilj planiranja prostora je postizanje održivog razvoja, koji će koristiti sadašnji prostor i okoliš Općine Jasenovac tako da ne dođe do njegovog nepovratnog uništenja. Planom se neće značajnije mijenjati ukupna površina osnovnih kategorija korištenja prostora, osobito ne na štetu prirodnih resursa od osobitog značaja i vrijednosti, nego će se nastojati poboljšati kvalitativne značajke prostora i racionalno koristiti već angažirani prostor.

Planom će se odrediti područje vrijednih resursa na kojima je isključena prenamjena prostora (posebno vrijedno poljoprivredno zemljište, zaštićena prirodna baština i sl.).

Glavni ciljevi gospodarskog razvitka Općine su:

- priskrbiti razvojnu pomoć u ratom stradalim dijelovima Općine i gospodarski nerazvijenim i ugroženim područjima;
- povećati ukupni dohodak i razinu obrazovanja ljudi;
- smanjiti nezaposlenost i povećati produktivno zapošljavanje;

Pod-ciljevi za ostvarivanje glavnih ciljeva su:

- potaknuti razvoj dinamičnih, inovativnih i izvozno usmjerenih lokalnih proizvodnih sustava;
- unaprijediti gospodarstvo vlastitim, državnim i inozemnim resursima podržavajući infrastrukturu za poduzetništvo;
- unaprijediti poljoprivredu, proizvodnju hrane i razvoj sela;
- poticati strana ulaganja u Općinu; privlačiti i koristiti druge strane resurse za razvoj;
- čuvati i unapređivati okoliš, spomeničku baštinu i krajolik, te druge stečene i stvorene resurse za budući razvoj;
- prostor Općine koristiti tako da gospodarstvo, posebno mala i srednja poduzeća, budu locirana na postojećim razvojnim osima, a u ostalim dijelovima općinskog prostora razvijati gospodarske djelatnosti koje čuvaju i unapređuju okoliš i prirodu;
- poticati regionalno partnerstvo te razvijati samopovjerenje i društvenu koheziju;
- ubrzati promjene tradicionalne strukture za donošenje odluka u kreiranju i provedbi mjera politike razvoja, te potaknuti stvaranje novih oblika upravljanja na svim razinama Županije.

Osnovni cilj politike gospodarskog razvitka Općine Jasenovac temelji se na:

- donošenju odluka sa što većom neposrednom suradnjom sa stanovništvom i uključivanjem svih sudionika kod odlučivanja u zajedničkim ciljevima;
- zajedničkom pristupu gospodarskog razvoja sa županijske i lokalne razine, uz istovremenu primjenu instrumenata i mjere potpore razvoju sa državne razine.

2.2.3. Razvoj naselja, društvene, prometne i komunalne infrastrukture

Prostorno razvojnu strukturu prostora Općine Jasenovac obilježavaju longitudinalna ruralna naselja s relativno malim brojem stanovnika.

Poluurbano naselje Jasenovac kao općinsko središte, te mreža naselja koja imaju više od dvjesto stanovnika trebaju biti osnova za unapređenje prostorno razvojne strukture policentričnog tipa. Planom je potrebno stvoriti preduvjete za kvalitativno unapređenje naselja Jasenovac i osnaživanje i revitalizaciju ostalih naselja.

S obzirom na to da je ovo područje vrijednih, ali neiskorištenih potencijala planska usmjerenja se odnose na očuvanje prirodnog okoliša uz revitalizaciju gospodarstva i naročito turizma i poljodjelstva.

Kako je Općina Jasenovac relativno dobro prometno povezana (blizina autoceste D-4, Općinom prolazi državna cesta D-47, željeznička pruga, plovni put) postoji mogućnost za razvoj rekreacijskog kontinentalnog turizma vezanog na lov, prirodnu i kulturnu baštinu.

Jedan od bitnih preduvjeta razvoja je socijalnog karaktera. Demografski manjkovi nisu nastali samo kao posljedica domovinskog rata, već su bili iskazivani i prije kroz negativan prirast stanovništva.

Kako se očekuje postupno smirivanje procesa deagrarizacije razvoj naselja treba težiti postupnom preokretu u ruralnoj sferi tj. planske intervencije potrebno je prilagoditi stvaranju mogućnosti za razvoj poljoprivredne proizvodnje na bitno drugačijim osnovama od današnjih. Nužno je uspostaviti kriterije i osigurati uvijete za osnivanje obiteljskih gospodarstava, koja bi u ovim uvjetima morala obuhvaćati veće površine, te dobro razvijenu mrežu usluga i distribucije.

Radi poboljšanja životnog standarda i potpunijeg zadovoljenja osobnih i zajedničkih potreba stanovništva planskom organizacijom prostora omogućiti će se izgradnja stambenih objekata i objekata društvenog standarda, te dobra komunalna opremljenost.

2.2.4. Zaštita krajobraznih i prirodnih vrijednosti i posebnosti i kulturno - povijesnih cjelina

Težište zaštite krajobraznih vrijednosti je na integralnom vrednovanju prostora kao kulturnog krajolika. Područje Sisačko - moslavačke županije promatrano sa stanovišta regionalnih obilježja je izuzetno raznoliko, stoga je na ovom području prepoznato više prostornih cjelina zajedničkih svojstava, tzv. regije (tipova) kulturnog krajolika:

- Sisačka Posavina i Lonjsko polje
- Moslavina i dio Slavonije
- Pokuplje s dijelom Turopolja
- Banovina
- Zrinska gora
- Pounje
- Izgrađeni krajolik.

Područje Općine Jasenovac se nalazi na prostoru Posavine i Lonjskog polja. Dio područja parka prirode Lonjsko polje, koji ulazi u Općinu Jasenovac i područje međurječja Save i Une ima značajke kulturnog krajolika, koji zbog sačuvanosti svojih prirodnih i kulturnih karakteristika ima vrijednosti izvan županijskih i nacionalnih okvira.

Osnovna kulturna vrijednost ovog prostora je ruralni prostor s cjelokupnim kulturnim identitetom kojeg čine prostorna organizacija naselja, arhitektura u drvetu, tradicijski način gospodarenja, tradicijsko rukotvorstvo, umijeće i obrti. Ruralno područje se sastoji od niza seoskih naselja koje karakterizira specifična prostorna organizacija i dobro sačuvana tradicijska arhitektura.

Prostornu cjelinu Lonjskog polja planira se održavati u okvirima i načinu tradicionalnog korištenja prostora, bez uvođenja tehničko-tehnoloških i infrastrukturnih zahvata, te znatnijeg proširenja građevinskog područja koji bi mogli izazvati znatne promjene strukture, prostornih odnosa i oblika. S obzirom na to da gospodarski razvitak ovog područja ne smije umanjiti njegove temeljne vrijednosti, poticati će se razvitak ekološkog i agro turizma.

Povijesne cjeline i ambijenti, kao i pojedinačne građevine sa spomeničkim obilježjima, zajedno sa svojim okolišem, kao i ambijenti ruralne graditeljske baštine, moraju biti na kvalitetan način, sukladno s njihovim prostornim, arhitektonskim, etnološkim i povijesnim značajkama, uključeni u budući razvoj.

2.2.5. Zaštita prirodnih vrijednosti

Gotovo 80% područja Općine Jasenovac se nalazi u Parku prirode Lonjsko polje, koji je najveće zaštićeno močvarno područje u Hrvatskoj. Park prirode Lonjsko polje proglašen je 1990. godine. Naročito treba istaknuti ekološko značenje ovog područja, rijetkog i jedinstvenog u Europi. Svjetska vrijednost parka prirode Lonjsko polje potvrđena je njegovim uvrštenjem u popis Ramsarske konvencije o močvarama koje su od međunarodnog značaja, osobito kao prebivalište ptica, pa je stekao i naziv važno ptičje stanište (Important Bird Area).

Očuvanost prirode, ugroženih i rijetkih vrsta bilja i životinja, te kulturnog identiteta ovog kraja, tradicionalnog života i rada ljudi, predstavlja jedinstveno mješovito područje zaštićene prirodne i kulturne baštine. Lonjsko polje je značajno i zbog svojih pašnjačkih kompleksa, koji su zadnji «živi» primjerak jednog tipa kulturnog krajolika koji je do kraja 19. stoljeća bio rasprostranjen cijelom srednjom Europom, na kojima se održalo tradicionalno stočarstvo, te uzgoj autohtonih pasmina. Također je to rijetko očuvani prostor poplavnih šuma i vlažnih staništa.

Na području Općine Jasenovac nalazi se i posebni rezervat, ornitološki Krapje Đol.

Krapje Đol je rukavac rijeke Save, zaštićen 1963. godine kao posebni zoološki rezervat na kojem se gnijezdi mješovita kolonija čaplji, žličarke, čaplje dangube, gakovi, male bijele čaplje, čapljice voljke i druge ptice. Poznat je kao stanište vodene vegetacije, jedno od rijetkih nalazišta biljke *Stratiodes aloides* u Hrvatskoj.

Sl. 34. Krapje Đol

Ciljevi zaštite prirodnih vrijednosti i posebnosti ovog prostora su sljedeći:

- zadržati kvalitetu zaštićenih dijelova prirode uz pridržavanje svih mjera zaštite,
- određivanje oblika zaštite i očuvanja postojećeg prirodnog potencijala,
- podići stupanj održavanja i skrbi na zaštićenim dijelovima prirode,
- uključiti zaštićene dijelove prirode u turističku ponudu,
- uređenje prostora Parka prirode na način koji omogućava optimalno korištenje prostora (turistička prezentacija, stočarstvo i ratarstvo na prirodnim osnovama, optimalno uklapanja u vodoprivredni sustav i sl.),
- sanirati sve neprimjerene zahvate na zaštićenim dijelovima prirode, te zabraniti sve zahvate koji bi na bilo koji način ugrozili zaštićenu prirodu,
- riješiti konflikte u prostoru na način najpovoljniji za zaštitu i unapređenje prirode i prirodnih vrijednosti,
- sprječavanje utjecaja nove gradnje na promjenu uvjeta prirodnog okoliša,
- određivanje mjera zaštite.

2.3. CILJEVI PROSTORNOG UREĐENJA NASELJA NA PODRUČJU OPĆINE JASENOVAC

2.3.1. Racionalno korištenje i zaštita prostora

Jedna od temeljnih zadaća prostornog uređenja je zaštita prostora kao prirodnog resursa, što nameće obziran način korištenja. Društveni odnos prema korištenju prostora u novije je vrijeme bitno promijenjen, te se Republika Hrvatska i Ustavom, a potom i donošenjem Strategije i Programa prostornog razvitka odredila za politiku održivog razvoja.

Uvođenjem informatičkog, znanstveno - istraživačkog, koordinacijskog i odgovarajućeg zakonskog okvira kao ključne podloge za provođenje smjernica Plana, usuglašavanjem razvojnih interesa i postupaka, te pripremom temeljnih preduvjeta za pojedine razvojne pravce ostvariti će se i kvalitetniji odnos spram prostora i njegovog korištenja.

U fazi određivanja razvojnih preduvjeta nužno je uvažiti ustavnu odrednicu o prostoru kao dijelu nacionalnog bogatstva, ograničenog i u kvalitativnom i u kvantitativnom pogledu, kroz niz mjera, usuglašanih planskih akcija i zabrana, kako bi neposredni i dugoročni ciljevi i interesi postali prepoznatljivi elementi razvoja.

Ciljevi racionalnog korištenja i zaštite prostora su :

- preispitivanje važećih građevinskih područja u odnosu na izgrađenost u prostoru;
- racionalno planiranje novih površina za razvoj naselja i gospodarskih pogona;
- poboljšavanje efikasnosti korištenja svih postojećih već angažiranih prostora;
- gašenje neprimjerenih sadržaja u prostoru uz njegovu sanaciju i revitalizaciju;
- određivanje prostora vrijednih resursa na kojima je isključena prenamjena prostora;
- prilikom planiranja trasa prometne i komunalne infrastrukture prioritetno ispitati mogućnosti korištenja postojećih koridora i izbjegavati zauzimanje novih površina (posebice poljoprivrednih i šumskih);
- u odnosu na ostale načine korištenja zemljišta težiti povećanju u korist poljoprivrednog i šumskog zemljišta.

Promjena odnosa prema prirodnim resursima (pitka voda, vrijedne prirodne cjeline, poljoprivredne i šumske površine itd.) je nužna i postala je osnovni postulat u najnovijoj generaciji dokumenata prostornog uređenja. Kako je načelno jasno da su resursi ograničeni, u idućem planskom razdoblju potrebno je predložiti raznolike mogućnosti korištenja resursa. Promjena odnosima prema resursima, naime omogućuje intenzivniji razvoj komplementarnih djelatnosti u tercijaru (npr. "kontinentalni" tip turizma), te razvojno aktiviranje društvenih djelatnosti obrazovanja, zdravstva, kulture i rekreacije.

2.3.2. Utvrđivanje građevinskih područja naselja u odnosu na postojeći i planirani broj stanovnika, gustoću stanovanja, izgrađenost, iskorištenost i gustoću izgrađenosti, obilježja naselja, vrijednosti i posebnosti krajobraza, prirodnih i kulturno– povijesnih cjelina

Sukladno preporuci iz Prostornog plana Sisačko-moslavačke županije pri određivanju površina građevinskih područja potrebno je voditi računa o preporučenoj normi od 300 m² po stanovniku bruto građevinskog područja naselja.

S obzirom na to da je tu gustoću moguće očekivati samo u većim urbaniziranim središtima, manja gustoća područja Općine Jasenovac je opravdana zbog tradicionalno slabe naseljenosti.

Tablica 4: Procjena broja stanovništva i prijedlog najmanjih gustoća stanovanja i okvirnih površina građevinskih područja naselja¹⁰

Grad / Općina	Postojeći PPO		Stanje 1991. god.		Procjena 1999. god.		Novi prostorni planovi uređenja **		
	Površina građevnog područja (ha)	Izgrađeni dio građevnog područja	Broj stanovnika	Gustoća stanovanja (stan / ha)	Broj stanovnika	Gustoća stanovanja (stan / ha)	Minimalna bruto gustoća stanovanja (stan / ha)	Okvirna procjena broja stanovnika 2010. god.	Preporučena max površina građ.podr. (ha)
GLINA	2.936,7	40 %	23.040	7,85	13.617	4,64	4,9	14.500	2.950,0
H.KOSTAJNICA	676,0	40 %	4.996	7,39	1.328	1,96	5,9	4.000	680,0
KUTINA	3.578,9	50 %	24.829	6,94	23.052	6,44	7,2	25.700	3.580,0
NOVSKA	1.538,0	50 %	17.231	11,20	12.296	7,99	10,3	15.800	1.540,0
PETRINJA	3.625,0	45 %	35.151	9,70	23.573	6,50	7,2	26.000	3.630,0
SISAK	4.749,2	50 %	61.413	12,93	69.283	14,59	14,8	70.000	4.750,0
D. Kukuruzari	545,0	40, %	3.063	5,62	826	1,52	1,8	1.000	550,0
Dvor	3.456,0	40 %	14.561	4,21	1.841	0,53	1,0	3.400	3.460,0
Gvozd	ne postoji PPO		8.082	–	1.947	–	5,0	3.400	680,0
Hrv. Dubica	1.045,0	40 %	4.237	4,05	981	0,94	2,3	2.400	1.050,0
JASENOVAC	439,0	45 %	3.599	8,20	1.516	3,45	5,4	2.400	440,0
Lekenik	2.615,0	50 %	6.248	2,39	7.924	3,03	3,0	8.000	2.620,0
Lipovljani	859,0	40 %	3.866	4,50	3.571	4,16	4,4	3.800	860,0
Majur	617,8	40 %	2.310	3,74	468	0,76	1,3	800	620,0
Martinska Ves	552,2	50 %	4.643	8,41	4.588	8,31	8,2	4.600	560,0
Popovača	1.784,0	50 %	11.822	6,63	11.383	6,38	6,5	11.700	1.790,0
Sunja	2.799,3	40 %	12.309	4,40	8.449	3,02	3,2	9.000	2.800,0
Topusko	ne postoji PPO		6.824	–	1.552	–	5,0	3.600	720,0
Velika Ludina	532,7	40 %	2.869	5,39	2.877	5,41	5,4	2.900	540,0
u k u p n o	32.348,8	45 %	251.093	7,76	191.070	5,91	6,3	213.000	33.820

napomena : **Podaci za izradu novih dokumenata prostornog uređenja predstavljaju tek okvirnu preporuku jer će se stvarne demografske procjene moći izraditi tek primjenom rezultata popisa stanovništva koji će biti izrađen u proljeće 2001. godine i biti će korišten kao podloga za izradu prostornih planova gradova i općina.

Kako se, vezano na demografske i društvene promjene, ukidanje društvenog vlasništva, te očekivani razvoj malih i srednjih poduzeća na području Županije očekuju novi zahtjevi za gradnjom stambenih i gospodarskih sadržaja, Prostornim planom Županije utvrđuje se preraspodjela građevinskih područja na način da se, zadržavajući ukupnu površinu građevinskog područja, zadovolje sljedeći uvjeti:

¹⁰ Izvod iz Prostornog plana Sisačko–moslavačke županije

- povećanje građevinskih područja u demografski aktivnim naseljima, te njihovo smanjenje u naseljima s negativnim demografskim pokazateljima;
- uključenje postojećih izgrađenih poteza u građevinsko područje gdje god je to moguće;
- utvrđivanje provedbenim odredbama smjernica za rekonstrukciju i nadogradnju postojećih zgrada izvan građevinskih područja;
- sustavno uvažavanje svih uvjeta za ograničenja građevinskih područja (klizišta, strma područja, zemljišta nedovoljne nosivosti, plavljena područja, zone intenzivne poljoprivrede, oranice 1. i 2. kategorije, postojeći i planirani prometni i infrastrukturni koridori, šumsko zemljište, zaštitni pojas spomenike prirodne i kulturne baštine, vrhovi uzvisina, zaštita vodocrpilišta, zaštita okoliša, zaštita koridora u kojima je posebnim gradskim odlukama zabranjena gradnja i sl.);
- planiranje gospodarskih zona u područjima koja je moguće kvalitetno opremiti prometnicama i komunalnom infrastrukturom;
- u ukupnom odnosu površine građevinskog područja ne povećati, već samo preraspodijeliti na drugi način, u skladu sa stvarnim potrebama na terenu.

Osnovama korištenja i zaštite prostora (bivše) Općine Novska izvršena je detaljna analiza građevinskih područja naselja, te su su temeljem toga dane smjernice za daljnje planiranje koje će se uvažiti ovim Planom:

- ne predlaže se značajnije povećanje općinskog središta Jasenovac
- ostala naselja se ne smiju širiti na kvalitetna poljoprivredna i šumska zemljišta
- zadržavaju se zone postojećih proizvodnih djelatnosti; mogućnost lociranja novih i proširenja postojećih ne smije biti na uštrb kvalitetnih poljoprivrednih i šumskih površina
- kao zaštita značajnih poljoprivrednih površina koje se prostiru uz veće vodotoke planira se melioracija i izgradnja obrambenih nasipa
- postojeći šumski kompleksi se zadržavaju. Nužno je racionalno gospodarenje šumama kao i pošumljavanje pogodnih lokaliteta.

2.3.3. Unapređenje uređenja naselja i komunalne infrastrukture

Budući razvoj na području Općine Jasenovac biti će prvenstveno usmjeren na razvojno i demografski atraktivnija područja. Odabirom ograničenog broja naselja s prioritetom u razvoju omogućiti će se :

- osiguranje prostora za širenje stambenih i radnih zona;
- otvaranje novih radnih mjesta u poljoprivredi, proizvodnji i uslugama u jačim gravitacijskim središtima;
- unapređenje standarda naselja (društveni, obrazovni, rekreacijski sadržaji);
- optimalizacija prometnog povezivanja (cestovne prometnice, javni prijevoz);
- kvalitetno opremanje komunalnom infrastrukturom;
- zaštita okoliša i ambijentalnih vrijednosti.

Ciljevi razvitka komunalne infrastrukture su :

- gradnja lokalne cestovne mreže u planiranim urbanim područjima;
- razvijanje ostalih infrastrukturnih sadržaja koji na lokalnoj razini trebaju učinkovito pratiti gospodarski razvitak;
- iskoristivost sustava komunalne infrastrukture na lokalnoj razini;
- na najmanju moguću mjeru smanjiti nepovoljne utjecaje komunalne infrastrukture na stanje okoliša (izgradnjom cjelovitih sustava odvodnje i obrade otpadnih voda);
- osiguranje prostornih i tehnoloških pretpostavki za postupanje s otpadom.